

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för
pedagogik, didaktik och
utbildningsstudier,
Självständigt arbete,
15 hp

Rapport 2017 vt02282

Miljöns betydelse för barns lek

”Har du en låda dinosaurier är det svårt att leka med dem i
dinohörnan när de behövs i dockvrån som hund”

Veronica Andersson
Maria Öling

Handledare: Carina Berkhuisen
Examinator: Danielle van der Burgt

Abstract

The purpose of our study is to examine preschoolteachers ' views on the aspects that is important in the creation of the educational indoor environment related to children's play. We also want to investigate the offers that can be distinguished in preschoolteachers ' views on children's play in the indoor environment. In order to achieve the purpose of the study and questions of the study, we have conducted interviews with six professional pre-school teachers. The preschool teacher whom we interviewed have different lengths of time and experience in the profession and are operating in two different municipalities in central Sweden. We have been using a qualitative research method and semi-structured interviews. In our study, we assume an environmental psychological approach using affordance-the concept, as the central theoretical starting point. The results of the study indicates that preschool teachers believe that play is important for the child and that they, in different ways, have created environments to enable and encourage children's play. The results reveal that the environments of the wards are created in different ways to, among other things, reduce running and direct children toward desired actions in the educational indoor environment.

Keywords: Play, educational environment, preschool, affordance, and environmental psychology

Sammanfattning

Syftet med vår studie är att undersöka förskollärares uppfattningar kring vilka aspekter som är viktiga vid utformningen av den pedagogiska inomhusmiljön och hur den kan utformas för att främja barns lek. I studiens resultat framkommer att förskollärarna tycker att leken är viktig för barn och att de på olika sätt har skapat miljöer för att möjliggöra och främja barns lek. Av resultatet framkommer att miljöer på avdelningar skapas på olika sätt för att rikta barnen mot önskvärda handlingar i den pedagogiska inomhusmiljön. För att uppnå studiens syfte och frågeställningar har vi genomfört intervjuer med sex stycken yrkesverksamma förskollärare. De förskollärare som vi har intervjuat har olika lång tid och erfarenhet inom yrket och är verksamma i två olika kommuner i Mellansverige. Vi har använt oss av en kvalitativ forskningsmetod och semistrukturerade intervjuer. I vår studie utgår vi ifrån en miljöpsykologisk ansats med affordance-begreppet som central teoretisk utgångspunkt.

Nyckelord: Lek, pedagogisk miljö, förskola, affordance och miljöpsykologi

Förord

Denna rapport behandlar vårt självständiga arbete på Uppsala Universitet. Det självständiga arbetet är ett av de avslutande momenten inom ramen för förskolläraryrket och motsvarar 15 hp. Vi har haft en givande och lärorik process då vi skrivit vårt examensarbete. Under arbetets gång har vi fört många intressanta diskussioner där vi inspirerat och kompletterat varandra. Vi vill tacka alla medverkande förskollärarna i studien. Vi vill även tacka våra respektive familjer, för det fina stödet under denna långa process. Slutligen vill vi även rikta ett stort tack till vår handledare Carina Berkhuisen för hennes stöd och förståelse under arbetets gång. Vi vill skänka ett varmt tack till de personer vi pratat med under arbetets gång och som hjälpt oss längst vägen.

Tack!

Veronica Andersson

Maria Öling

Innehåll

Abstract	2
Sammanfattning.....	3
Förord	4
Inledning.....	7
Fördelning av arbetet.....	7
Bakgrund	8
Miljö i förskolan.....	8
Pedagogisk miljö	8
Lek i förskolan.....	9
Skillnader i förskolors pedagogiska miljöer.....	9
Syfte och frågeställningar.....	11
Syfte.....	11
Frågeställningar	11
Litteraturgenomgång utifrån tidigare forskning	12
Pedagogisk miljö och dess betydelse för lek	12
Material	13
Pedagoger	15
Lek.....	16
Lek historiskt.....	16
Utveckling genom lek.....	16
Lekens betydelse	17
Teoretisk utgångspunkt	19
Miljöpsykologisk teori.....	19
Affordance/ erbjudande.....	19
Metod.....	22
Metod för datainsamling.....	22
Urval.....	23
Presentation av respondenterna och berörda förskolor.....	23
Genomförande	23
Databearbetning och analysmetod.....	24
Etiska överväganden.....	24
Etiska dilemman	25
Reflektion av metoden.....	25
Resultat.....	27
Presentation av förskollärare och förskolor.....	27
Intervjuer	28
Viktiga aspekter vid skapandet av en pedagogisk miljö.....	28
Miljöns utformning för att främja barns lek.....	30

Barns möjligheter att använda och omskapa miljön.....	34
Sammanfattning av resultat	37
Analys.....	38
Viktiga aspekter vid skapandet av en pedagogisk miljö.....	38
Miljöns utformning för att främja barns lek	39
Barns möjligheter att använda och omskapa miljön.....	40
Diskussion	42
Sammanfattning av diskussion	45
Förslag på vidare forskning.....	46
Litteraturlista	47
Bilaga 1.....	49
Medgivandeblankett	49
Bilaga 2.....	50
Informationsbrev	50
Bilaga 3.....	51
Intervjufrågor.....	51

Inledning

Som blivande förskollärare har vi under vår verksamhetsförlagda utbildning, fått olika erfarenheter kring barns lek och den pedagogiska miljön på förskolan. Vi har upplevt att det finns skillnader i hur stor plats barns lek får i verksamheterna samt skillnader i hur miljön är skapad för att främja barns lek. Genom våra olika erfarenheter och upplevelser har vi funnit ett intresse för att studera dessa ämnen mer ingående. I vår studie vill vi undersöka förskollärares uppfattningar kring miljöns betydelse för barns lek. Miljön har betydelse för barns lek, vilket betonas i läroplan för förskolan, som lyfter att miljön ska främja barns lek och vara utformad så att barnets utveckling stimuleras genom lek, lustfyllt lärande och kreativitet (Lpfö98, rev, 2016, s. 6–7).

Fördelning av arbetet

Eftersom det självständiga arbetet kräver individuell prestation har vi delat på arbetet. Maria Öling har ansvarat för avsnittet pedagogisk miljö och dess betydelse för barns lek i litteraturgenomgången samt bakgrund och Veronica Andersson har ansvarat för begreppet lek i litteraturgenomgången och affordance-begreppet i avsnittet teoretisk utgångspunkt. Vi har även delat upp ansvaret för intervjuer, transkribering och framställning av resultat. När det gäller intervjuerna har vi ansvarat för tre intervjuer vardera och i arbetet med resultatet har Maria ansvarat för Alice, Lilly och Maja och Veronica ansvarade för Oscar, Lucas och William. Vi har tillsammans, utifrån syftet med studien, analyserat det sammanställda materialet och formulerat kapitlen analys och diskussion.

Bakgrund

Miljö i förskolan

Förskolans uppdrag handlar om att främja varje barns utveckling och lärande samt skapa en trygg omsorg för barnet. Verksamheten ska anpassas till alla barn i förskolan och den ska vara trygg, rolig och lärorik för alla de barn som deltar. I förskolan ska barn erbjudas en trygg miljö som lockar till lek och en miljö som är utformad så att alla barn kan vara delaktiga i verksamheten. I miljön är även material inräknat samt hur lokalerna är utformade för att främja leken hos barnen (Lpfö98, rev, 2016, s. 5–6; Skolverket, 2013, rev. 2016, s. 25–27). I förskolan är det viktigt att miljön är utformad så att den underlättar arbetet och är anpassad för en varierad verksamhet utifrån alla barns behov och intressen. Den ska kunna förändras i och med att barngruppen och dess behov förändras. Inomhusmiljön med dess lokaler, miljö och material ska främja lek och lärande samt innefatta utrymme för lugn och vilsam verksamhet (Skolverket, 2013, s. 16).

Pedagogisk miljö

Den pedagogiska inomhusmiljön är ett begrepp som innefattar såväl fysisk utformning av miljön, samspelet, materialet och kommunikationen som vilket klimat som råder i verksamheten. Både psykiska och fysiska aspekter innefattas i begreppet miljö. Den pedagogiska inomhusmiljön på förskolan bör vara utformad så att barnets utveckling stimuleras genom lek, kreativitet och ett lustfyllt lärande. Den pedagogiska miljön i förskolan är den miljö och det sammanhang där barns lärande pågår, vilket innebär att den pedagogiska miljöns utformning bör utgå ifrån att barnets utveckling ska främjas och stimulera lek och kreativitet (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 97).

På förskolan är rum och plats sammanvävda med möjligheter till lek och samspel och det är lärarens uppgift att i arbetet skapa miljöer som är kreativa där lek och lärande kan mötas (Johansson & Pramling Samuelsson, 2009, s. 160). Det ställer höga krav på förskollärare att analysera och organisera miljön för att den ska stödja barns lek och lärande. Vidare ska förskolläraren skapa utmaningar och en tydlig struktur i miljön för att ge barnen möjlighet till kontroll av den. Det är viktigt att barnen ges möjlighet att skapa nya miljöer samt att använda miljöerna på förskolan på olika sätt. Det är en viktig aspekt i barns lek att de får ta initiativ och ta kontroll över miljön, samt att miljön fungerar som en inbjudan till kreativitet och fantasi (Johansson & Pramling Samuelsson,

2009, s. 146-147). På förskolan ska barnen kunna använda samtliga utrymmen. Barnen vistas på förskolan varje dag och bör därför ha möjlighet att möblera om beroende på aktivitet (Pramling Samuelsson och Sheridan 2016, s. 101). På förskolan kan barnen tillsammans med vuxna ordna utrymmen där man kan få vara ensamma. För att barns lek ska utvecklas krävs en lekstimulerande miljö i förskolan (Johansson & Pramling Samuelsson, 2009, s. 160; Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2003, s. 220). Avslutningsvis framhåller Pramling Samuelsson och Sheridan att miljön ska vara föränderlig för att förändra miljön efter barnens intressen (2016, s. 101). Förskolans olika rum ska arrangeras så att barn får möjlighet till självständighet vid val av lek och socialt samspel (Pramling Samuelsson & Sheridan 2016, s. 101).

Lek i förskolan

Leken är viktig för barns utveckling och för förskolans verksamhet som ska präglas av ett medvetet bruk av leken för att främja barns lärande (Lpfö98, rev, 2016, s. 6). Miljön på förskolan ska främja leken och det lustfyllda lärandet samt vara utformad så att barnets utveckling stimuleras genom lek, lustfyllt lärande och kreativitet (Lpfö, rev 2016, s. 6–7). Miljön i förskolan sätter ramar för det pedagogiska arbetet och skolverket understryker att det är viktigt vad barnen möts av i förskolans miljöer. Likväl som det är viktigt att organisera miljön för att främja barns möjligheter till utforskande och lek, är det viktigt att miljön kan anpassas över tid i takt med barngruppens utveckling, poängterar skolverket (Skolverket, 2013, s. 16).

Skillnader i förskolors pedagogiska miljöer

I oktober 2011 publicerade Skolinspektionen en rapport där 16 förskolor i åtta kommuner granskades utifrån deras pedagogiska uppdrag. I rapporten framkommer det att flera förskolor bedrivs i lokaler som inte är avsedda för förskoleverksamhet. Detta kan enligt Skolinspektionen bidra till svårigheter att fullfölja och genomföra arbetet i enlighet med läroplanens intentioner (Skolinspektionen, 2011, s. 7). Granskningen visar att det finns stora skillnader mellan miljöerna på förskolorna och dess utformning där närmare hälften av förskolorna behöver förbättras (Skolinspektionen, 2011, s. 16). Skolinspektionen konstaterar att i de förskolor som granskades hade nära hälften inte tillräckligt inspirerande miljöer. Skolinspektionen konstaterar att många av de pedagogiska miljöerna därför behöver ses över och utvecklas för att bli inbjudande och stimulerande (Skolinspektionen, 2011, s. 16). Det finns jämförelsevis skillnader mellan förskolorna i förhållande till tillgängligt material. I

vissa förskolor framkommer det att pedagogerna medvetet valt att erbjuda ett mindre utbud lekmaterial. Detta med motiveringen att det blir för rörigt för barn och att barnen inte kan hantera det (Skolinspektionen, 2011, s. 7). Däremot framkom det i granskningen att det vid andra förskolor finns ett större utbud av lekmaterial för barnen. Pedagogerna vid dessa förskolor understryker vikten av att skapa miljöer där barns initiativ tas till vara och där utbudet för aktiviteter är många (Skolinspektionen, 2011, s. 16). Skolinspektionen fastslår att det är av största vikt att inomhusmiljön är innehållsrik och inbjudande för barnen då miljöns utformning har betydelse för barns lek (2011, s. 16).

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka förskollärares uppfattningar kring vilka aspekter som är viktiga vid utformningen av den pedagogiska inomhusmiljön och hur den kan utformas för att främja barns lek.

Frågeställningar

- Vad är viktigt för förskollärarna vid utformning av den pedagogiska inomhusmiljön i avseende på barns lek?
- Hur utformar förskollärarna den pedagogiska inomhusmiljön i syfte att främja barns lek?
- Hur använder och omskapar barnen inomhusmiljön i sin lek?

Litteraturgenomgång utifrån tidigare forskning

I denna litteraturgenomgång kommer vi att redovisa litteratur som legat till grund för studien. Litteraturen som redovisas anser vi ger en bakgrund till det området som vi valt att undersöka. Vi kommer att beröra begreppet pedagogisk miljö kopplat till dess betydelse för barns lek i förskolan, vilken betydelse material och pedagoger har relaterat till barns lek samt begreppet lek och dess betydelse.

Pedagogisk miljö och dess betydelse för lek

På uppdrag av Myndigheten för skolutveckling skrev Pia Björklid en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola. I kunskapsöversikten beskriver Björklid att en av de första miljöerna barnet möter är förskolemiljön och att förutsättningar för leken vanemässigt tillskrivs den pedagogiska miljön. Vidare beskriver hon att den fysiska miljön på förskolan kan skapa såväl hinder som förutsättningar för barns lek. Den fysiska miljön skapar hinder för barns lek om den upplevs som otrygg och understimulerande vilket Björklid menar kan resultera i att barnet inte leker i den miljön (2005, s. 170). I förskolan ska barn få möjlighet att leka ostört, ha utrymme för och kontroll över sin egen lek. Miljöns utformning kan bidra till att barn får leka ifred, samt ta kontroll över sin situation (Björklid, 2005, s. 11 & 38). De miljöer barnet möter, upplever barnet med alla sina sinnen, vilket gör den omgivande miljöns utformning viktig. En tydlig och varierad miljö, där ett handlingsmässigt och kroppsligt utforskande ges utrymme, är viktigt för att barnet ska få möjlighet att utforska och undersöka miljön med alla sina sinnen (Björklid, 2005, s. 109). Vidare menar Björklid att miljön ska vara självinstruerande, vilket innebär att barnen kan klara sig själva utan att be om hjälp (2005, s. 11 & 113). Björklid lyfter att lärande innefattar lek, och lärande sker i alla miljöer barnet möter, inte enbart i en miljö (2005, s. 25). Miljön på förskolan påverkar barn på olika sätt utifrån deras erfarenheter och miljöns erbjudanden (Björklid, 2005, s. 33).

Nordin-Hultman har i sin avhandling *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande* studerat hur de pedagogiska miljöerna på förskolor är iscensatta och hur de skapar villkor för barns subjektskapande och identitetsskapande (2004, s. 13). Hon har studerat förskolans miljöer och vilka villkor som skapas barnens identitetsskapande. Hon menar att material, tid och rum i miljön kan påverka hur barn bedöms och uppfattas av andra och hur de får förståelse för sig själv. Hon beskriver hur tid och rum i förskolan kan bidra till att barn får ett begränsat utrymme i förskolan (Nordin-

Hultman, 2004, s. 72 & 184). Hon anser att den pedagogiska miljön och dess iscensättning kan påverka barns utveckling och lärande genom att den öppnar upp eller begränsar vad man kan göra i den (Nordin-Hultman, 2004, s. 72).

Eriksson Bergström har i sin avhandling *Barn, rum och pedagoger* studerat hur barn, rum och pedagoger samspelar i förskolan. Av observationerna i studien framkommer att de pedagogiska miljöerna på förskolan påverkar och uppmanar vad som ska ske i respektive rum och rummets fysiska ramar och material påverkar barns handlingsutrymme i sina aktiviteter (Eriksson Bergström, 2013, s. 174). Eriksson Bergström menar att i förskolan påverkas barnens förhandlingar i lek av miljöns utformning, och i miljöer som inte är förutbestämda och statiska förhandlar barnen om handlingserbjudanden i högre grad. När barnen samspelar och förhandlar med andra barn i miljön kan de utveckla sina sätt att upptäcka olika handlingserbjudanden (Eriksson Bergström, 2013, s. 169).

Davidsson har i en studie undersökt den fysiska och sociala miljön i relation till barns lärande. Av resultatet framkommer det att barn beskriver deras användning av rummen, möjligheter samt krav som återfinns i respektive rum. I studien framkommer att barn hittar platser och rum som ger möjlighet till att vara ifred (Davidsson, 2008, s. 42). Davidsson beskriver att barnen använder hallen som en plats att förvara hemligheter samt för gemensam lek (2008, s. 42). Hallen är ett rum som utgör en plats för samverkan mellan hemmet men barnen i studien använder den även för lek. Det framgår att barnen leker med material i hallen som de tagit med sig hemifrån. Genom detta beskriver barnen i studien att hallen är ett rum de har ett stort inflytande över eftersom det sällan finns vuxna i närheten (2008, s. 43). I studien framkommer det att det finns begränsningar i rummen som kan få betydelse för hur barn agerar i rummen och vad de lär sig. Innehållet i rummen och hur de är utformade kan påverka om barnen väljer att vara där, samt vad de gör i rummet (Davidsson, 2008, s. 37–38). I studien beskrivs hur barn ger platser och rum olika mening och betydelse. Det beskrivs i studien hur barn ger rum betydelse, i förhållande till vad de kan göra i rummen samt vad de uppfattar att de får göra i respektive rum (Davidsson, 2008, s. 42).

Material

Björklid menar att miljöns utformning och ett tillgängligt material kan bidra till att barnen får vara ostörda och ha kontroll över sin egen lek. Genom detta är utformningen av miljön ett resultat av respekten man har för barn (Björklid, 2005, s. 38). Björklid lyfter vikten av tillgång till material i

miljön när det handlar om samspel mellan barns lek och miljö. Madrasser, kuddar och bord kan bli en tillgång i barns lek där de får möjlighet att ändra miljön så den passar leken (2005, s. 11).

Nordin-Hultman menar att material i miljön kan påverka hur barn bedöms och uppfattas av andra samt utvecklar sin förståelse för sig själv (Nordin-Hultman, 2004, s. 72 & 184). I studien framkommer mönster i hur rum är planerade utifrån vilka aktiviteter som rummen är avsedda för (Nordin-Hultman, 2004, s. 96). I studien har Nordin-Hultman observerat att förskolor tillhandahåller olika mängder tillgängligt material för barnen. Resultatet visade att de flesta svenska förskolorna hade mycket material för skapande verksamhet men att barnen sällan hade tillgång till det samt att det förvarades otillgängligt för barnen. Barnen gavs större möjlighet att utforska genom att de engelska förskolornas avdelningar var formade som öppna rum där rum och material var tillgängligt för barnen. Vidare framkommer det i studien att material var mer tillgängligt samt erbjöds i en större variation för utforskande i de engelska förskolorna. (2004, s. 76). Där de engelska förskolorna hade material som lockade och inbjöd verkade den svenska förskolan sval och neutral i jämförelse. Det framkommer att det i den svenska förskolan finns en del otillgängligt material. Detta kan förstås som att de barnen i de svenska förskolorna får färre möjligheter att variera aktiviteter än barnen i de engelska (Nordin-Hultman, 2004, s. 84). Nordin-Hultman beskriver ett exempel från studien där vattenlek som i de svenska förskolorna hänvisades till en bassäng i ett våtrum medan det i de engelska förskolorna erbjöds vattenlek i det rum där barnen vistades mest (Nordin-Hultman, 2003, s. 74). Däremot framkom det att material för grovmotorisk aktivitet var mer framträdande i de svenska förskolorna. Tillgängligt material för grovmotorisk aktivitet kunde vara material som madrasser och kuddar (Nordin-Hultman, 2004, s. 76). Avslutningsvis framstår den svenska förskolan som välskött, ljus och en plats där det finns förhållandevis lite material för barnen att "sätta händerna i" (2004, s. 187).

Eriksson Bergström menar att barn utforskar en större variation erbjudanden i material och fysiska verktyg i miljön som är mer neutrala och som inte har tydliga handlingserbjudanden. Eriksson Bergström menar att dockvrån på förskolan är ett rum med erbjudanden som uppmuntrade rollek. Där leker barnen de lekar som vuxna planerat för, därmed överensstämmer leken med hur miljön är planerad och på så vis upptäcker barnen inte alternativa handlingserbjudanden (2013, s. 175). Eriksson Bergströms resultat av analyser från förskolor visar på att barn upptäcker egna handlingserbjudanden i miljön trots ett begränsat handlingsutrymme där arrangemang i den fysiska miljön är planerade för ordning (Eriksson Bergström, 2013, s. 175). Vidare framkommer det i Eriksson Bergströms studie att barnen i större utsträckning väljer att ha sina fria lekar i rum där vuxna inte befinner sig i, samt i rum som har en hög grad av erbjudanden (Eriksson Bergström, 2013, s. 176)

Linder menar att förskollärare behöver få syn på hur den pedagogiska miljön lever upp till den miljö som beskrivs i läroplanen (Linder, 2016, s. 37). Linder beskriver att för att vi ska få kunskap om vad som intresserar barnen och se hur de använder materialet behöver vi vara nära barnen (2016, s. 35). Det framkommer att gränsen mellan miljö och material i förskolan behöver vara flytande så att barnen får möjlighet att förflytta och använda materialet på fler sätt, utifrån nuvarande behov exempelvis beroende på vad barnen leker (2016, s. 34). Vi kan få syn på hur barnen agerar i den pedagogiska miljön genom att vara nära dem (Linder, 2016, s. 35). Linder ifrågasätter om vi inte förbiser barnens meningsskapande möjligheter genom att vi styr miljön i alltför hög grad (2016, s. 35).

Pedagoger

Eidevald och Wallander förtydligar att det är pedagogernas syn på förskola och barndom som skapar ramar för hur vi skapar den pedagogiska miljön på förskolan. (Eidevald & Wallander, 2016, s. 44). Miljön är aldrig där av en händelse utan den är fylld av olika föreställningar och förväntningar som sedan påverkar inköp av material och möbler samt hur material används och placeras i verksamheten (Eidevald & Wallander, 2016, s. 44–48). Pedagogernas barnsyn skapar ramar för hur den pedagogiska miljön är utformad vilket sätter ramar för hur barn blir till och får möjlighet att uttrycka sig i förskolan. I förskolan bjuder material och miljöns utformning in till ett handlande och olika lärande möjliggörs beroende på hur miljön är arrangerad. Eidevald och Wallander lyfter att, då barngruppen och barnens lärande ständigt utvecklas och förändras, behöver även den pedagogiska miljön förändras (2016, s. 48). Även Bjervås lyfter att om miljön ska stödja och utveckla barnens kompetenser måste den förändras i takt med att barngruppen förändras och uttrycker att i den pedagogiska inomhusmiljön finns inbyggda budskap. Budskap om bland annat lärarens syn på barn och lärande, som visar vilka förutsättningar barnen har att använda sina kompetenser (Bjervås, 2003, s. 76–77). Detta innebär att miljöns utformning ger signaler till barnet om vilken tilltro vuxna har på barnets förmågor och kompetenser (Johansson & Pramling Samuelsson, 2003, s. 74–76; Bjervås, 2003, s. 74–76).

Förutom att förskolans miljö ska verka som en god arbetsmiljö för vuxna ska den även vara en god arbetsmiljö för barn (Wallskog, 2011, s. 60). Den fysiska miljön med dess anpassade möbler, speciella material som lockar till lek och fantasi, ska verka som ett komplement till hemmets miljö. De vuxnas förhållningssätt gentemot barn är en viktig aspekt för att barns lek ska fortgå och

utvecklas. Wallskog menar att förskolläraren kan utveckla barns lek i förskolan genom att bidra med material samt förändra miljön för att förändra och utveckla barns lekar (2011, s. 86).

Lek

Lek historiskt

Harvard och Jensen menar att den mest framträdande aspekten av barndomen är leken. Harvard och Jensen har flera exempel på tänkare som filosoferat om lekens betydelse för mänsklig utveckling. Ett viktigt exempel som Harvard och Jensen tar upp är Johan Huizinga som skrev boken *Homo ludens* där han hävdar att kulturen från början har utvecklats ur leken, och Herman Hesse som ser lek som källan till språk, samhällsliv, kultur och religion. Harvard och Jensen tar i sin bok upp också upp forskning som visar på lekens inbyggda motivation som en viktig faktor i lärandet. I leken, säger de vidare, har barnen kontroll, genom att det är ”på låtsas” då menar de att det inte gör något om barnet misslyckas i sina försök. De menar att upprepade försök främjar lärandet. Leken ställer också höga krav på att kunna kommunicera på flera nivåer samtidigt. Slutsatsen blir att leken är ett kraftfullt, men underskattat, verktyg för lärande (Harvard & Jensen, 2012 s. 44–45). Brodin & Lindstrand menar att barns lekar ser ungefär lika ut världen över och det som skiljer dem åt är föremål, material och leksaker (2008, s. 88). Ord som är viktiga för att beskriva vad lek är: spontan, frivillig, lustbetonad, repetitiv, förväntansfull och icke målstyrd (Brodin & Lindstrand, 2008, s. 88).

Utveckling genom lek

Brodin och Lindstrand menar att förskolan ska skapa miljöer som inspirerar barnen att utforska sin omvärld (2008, s. 90). På detta sätt menas det att lek och lärande är tätt sammankopplat då barn leker sina erfarenheter från verkligheten och förskolan ska erbjuda en god miljö som stimulerar barns utforskande av omvärlden (Brodin & Lindstrand, 2008, s. 90). Lek och lustfyllt lärande har en central roll i förskolans verksamhet. Redan i Frøbels pedagogik var leken ett viktigt inslag (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 91). Genom leken utvecklar barnet en förståelse för sin omvärld och utvecklas kognitivt, socialt och känslomässigt (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2016, s. 91). När barn leker finns det många olika fenomen som påverkar barnets utveckling. Bland annat påverkas barnet motoriskt, socialt, kognitivt och emotionellt på ett naturligt sätt och blir sedan en förutsättning för barnets identitetsutveckling, jaguppfattning och lärande (Brodin & Lindstrand,

2008, s. 90). Att lek stöder barn i sin process i att skapa mening innebär att barnet har kontroll över vad det gör och vad som händer samt att lek tillsammans med kamrater är utvecklande för barns självkontroll, turtagning och att socialisera tillsammans med andra (Knutsdotter Olofsson, 2006, s. 25–26). Det är genom lek som barn provar och utvecklar tankar tillsammans eller på egen hand. I leken stimuleras barns kreativitet och fantasi. Leken är medveten och det finns intentioner med den. Knutsdotter Olofsson menar att i leken lär sig barnen samförstånd, turtagning och ömsesidighet (2006, s. 25–26). När barn leker utforskar de omvärlden, bearbetar sina intryck och erfarenheter där de upptäcker sina förmågor och intressen (Björklid, 2005, s. 29).

Lekens betydelse

Lindqvist skriver att det finns ett dialektiskt förhållande i leken mellan reproduktion och produktion liksom mellan verklighet och fantasi (2011, s. 95). När man skaffar sig ny kunskap om världen sker både en tolkning -reproduktion och en ny gestaltning -produktion av erfarenheterna. Med hjälp av fantasin skapar man sina föreställningar om, och tolkningsprocessen bygger på nya kombinationer av intryck som härrör från verkligheten (Lindquist, 2011, s.81). Lindqvist menar att i den kulturhistoriska teorin är det medvetandet som är det centrala begreppet och också det som är principen för individens utveckling, medan det för barnet är leken som är den viktigaste formen för utveckling av medvetande om världen. Lindqvist säger att Vygotskij menar att leken handlar om önskeuppfyllelse, att barnen i leken kan realisera önskningar i leken som är orealistiska i verkligheten. Lindqvist menar att i leken börjar barnet hävda sin egen vilja mot vuxenvärlden och på så sätt skapa en medveten form för sina handlingar. Vygotskij ser således leken som den viktigaste källan till utveckling av tanke, vilja och känsla och i leken är de inte skilda från varandra Vygotskij menar också att leken är källan till utveckling och skapar den potentiella utvecklingszonen (Lindquist 2011, s.70–71).

Knutsdotter Olofsson menar att leken börjar redan på skötbordet, hon menar att för att barn ska lära sig leka måste de vuxna lära barnen att leka precis på samma sätt som de vuxna lär barnen att tala (2003, s. 31). Lek handlar om att transformera något i verkligheten till något annat, det är en intellektuell handling som innebär att omforma och förvandla något (2003, s. 11). Leken är som en simulator där man kan testa och prova utan risk (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 11). Det handlar om att barnet låter sina inre föreställningar gå före det yttre. Knutsdotter Olofsson menar att leken verkar ha en välbefinnande effekt på barnet då ett barn som fått lekt färdigt kan verka nöjd, medan ett barn som blivit avbruten i sin lek kan verka irriterad (2003, s. 13). Barns lek handlar om ett möte mellan

den inre och yttre världen. Barns erfarenheter och deras upplevelser bildar handlingar och innehåll i leken. Föremål och annat i den yttre världen, till exempel miljöer och material kan ge barnen helt nya versioner av sina erfarenheter (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 22). Lindqvist menar att leken också har en estetisk form (2011, s.70).

Knutsdotter -Olofsson menar att allt barn gör är inte lek. Vuxna är ofta slarviga i sitt sätt att använda ordet lek. "I lek förhåller man sig till verkligheten på minst två tolkningsplan"'/.../. "När man leker rör man sig obehindrat mellan verklighetens tolkningsplan och leken - eller lekens i leken." (Knutsdotter- Olofsson 2003 s. 7). Knutsdotter menar att när barn inte leker så handlar det ofta om att leken inte får ta plats i förskolan på grund av planering och en syn, från vuxna runt barnet, på lek som "tidsfördriv" mellan aktiviteter (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 82–88). Leken kan vara ett arbetsverktyg i verksamheten, dels för att barn lär sig mycket när de leker men också för att barn visar sina intressen och förmågor genom leken (Jensen & Harvard, 2009, s. Björklid, 2005, s. Pramling Samuelsson & Asplund Carlsson, 2008, s. 627).

Teoretisk utgångspunkt

Miljöpsykologisk teori

I denna studie har vi valt att använda oss av en miljöpsykologisk teori då studien riktar in sig på barnet och miljön. I vår studie har vi haft för avsikt att undersöka förskollärares uppfattningar om vilka aspekter som är viktiga i utformningen av den pedagogiska inomhusmiljön samt hur de utformar miljön för att främja barns lek. Detta gör vi utifrån begreppet affordance, som kan översättas till erbjudanden. Miljöpsykologin är ett tvärvetenskapligt område inom forskningen som behandlar de sätt individerna samspekar med sin miljö, fokus ligger på kulturella och sociala förutsättningar för utvecklingsprocesser (Björklid, Fischbein, 2012, s. 107). Björklid och Fischbein menar att den fysiska miljön kan verka självklar innan man ser och tänker på den (2012, s. 108). Trots att miljön har så stor betydelse för individen så glöms den ofta bort när den pedagogiska verksamheten ska utvärderas (Björklid & Fischbein, 2012, s. 108).

I verksamheten blir denna teoretiska ansats möjlig och användbar då den psykologiska och sociala miljön är något vi skapar själva och som vi sedan påverkas av. I miljön upplever och utforskar barn med alla sina sinnen vilket gör utformningen av miljön viktig. Miljön erbjuder såväl möjligheter som hinder och kan sända budskap om att du är välkommen eller inte (Björklid & Fischbein, 2012, s. 109). Björklid och Fischbein menar att miljöpsykologin utgår ifrån ett interaktionistiskt synsätt (2012, s. 110). Det innebär ett utbyte mellan miljö och individ där individen påverkas av den miljö den befinner sig i. Den fysiska miljön upplevs olika beroende på person, detta är på grund av att varje individ konstruerar sin egen förståelse kring omvärlden, och lärande blir ett resultat av mötet mellan individ och omgivning där fysiska och sociala omgivningen får mening (Björklid & Fischbein, 2012, s. 110; Björklid, 2005, s. 27).

Affordance/ erbjudande

Vårt valda analysbegrepp, erbjudande, härstammar från begreppet affordance. Den engelska termen affordance är ett begrepp inom den ekologiska teorin, som kommer från perceptionspsykologen James Gibson som i sin tur har influerats av en liknande term från tyskan som hör hemma i gestaltpsykologin (2009, s. 25–26). Författare väljer olika översättningar till begreppet affordance. Osnes, Skaug och Kaarby översätter till exempel affordance till inbjudningar (2012, s. 151). Harvard och Jensen skriver att termen affordans är en försvenskad version av engelskans affordance. De

skriver också att ordets engelska betydelse är ungefär ”att erbjuda”, vilket är en bra vägledning till hur affordans ska förstås (2009, s. 25–26). Detta är också vårt sätt att använda oss av begreppet affordance i vår studie.

Oberoende av vilken översättning som väljs är affordance något som påverkas av individen, hur individen uppfattar erbjudanden i en situation och hur personen handlar i situationen (Harvard & Jensen, 2009, s. 26). Vårt val av en miljöpsykologisk teori som utgångspunkt för vår studie passar väl med användandet av affordance, då Harvard och Jensen menar att begreppet affordans vanligtvis används i diskussioner om miljöer och föremål och hur dessa samspelar med människors agerande (2009, s.26). Harvard och Jensen menar att affordans är betydande för hur du som individ agerar i, och uppfattar, en situation, och även vilka fortsatta möjligheter att agera du har och får (2009, s. 26). I likhet med Gibson (1979) beskriver Qvarsell begreppet affordance som en aspekt i miljön som erbjuder människan handling och inspirerar till meningsskapande (2009, s. 232). Harvard och Jensen menar att begreppet affordance används i diskussion om hur föremål och miljöer samspelar med människor (2009, s. 26). Änggård menar att vissa erbjudanden lär vi oss genom erfarenheter och andra uppfattar vi automatiskt (2008, s. 222). Gibson menar att en människa uppfattar föremål i omgivningen utifrån vilka användningsområden som föremålet erbjuder (1979, s. 127). Individen behöver inte veta objektets namn eller funktion för att kunna uppfatta vad det ska användas till (Gibson, 1979, s. 134).

Mårtensson menar att den biologiska kroppen påverkar vilka erbjudanden man kan anta i miljön (Harvard & Jensen, 2009, s. 168). Vi upplever och tar emot information genom alla våra sinnen och barnet analyserar kroppens möjligheter i förhållande till omgivningens erbjudanden (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012, s. 147). En miljö som är barnvänlig kännetecknas av ett stort handlingsutrymme, och ju mer barnet får möjlighet att röra sig i miljön ju fler erbjudanden kommer barnet att uppfatta vilket kan motivera till vidare utforskande. Om miljön däremot upplevs som otillräcklig, och handlingsutrymmet är litet, kan barnet uppleva begränsningar vilket kan leda till att miljön inte motiverar till handling (Osnes, Skaug & Kaarby, 2012, s. 150 & 165). Osnes, Skaug och Kaarby menar vidare att de vuxna i förskolan ibland är mindre öppna för de inbjudningar i miljön som barnen uppfattar, eftersom de utgår ifrån sin egen redan etablerade uppfattning om de inbjudningar som presenteras (2012, s. 151). Osnes, Skaug och Kaarby hänvisar till Gibson och menar att i begreppet affordance ligger barns olika sätt att uppfatta inbjudningar till handling från miljön, då inbjudningar är relationella (2012, s. 165).

I denna studie kommer begreppet erbjudanden att användas då studien undersöker miljöns olika erbjudanden till barnen. Ett erbjudande kan peka åt två olika håll, till miljön och till den som

upplever den. Olika ytor och deras utformning inbjuder till olika saker beroende på den individ som upplever dem (Gibson, 1979, s. 131).

Lindroth skriver: ”Vatten erbjuder andning åt en fisk, men inte åt en människa. En stol erbjuder en sittyta åt en människa men inte åt en fisk” (Linderoth, 2004, s. 70). Linderoth gör även en liknelse med pusselbitar. Han menar att interaktionserbjudande/erbjudanden kan liknas vid mellanrummet mellan två pusselbitar som passar, det existerar enbart som en *relation* mellan organism och miljö (Linderoth, 2004, s. 72).

Metod

I kommande avsnitt kommer vi att redogöra för den metod vi använt oss av vid insamlingen av det empiriska material som ligger till grund för denna studie. Vidare presenteras en redogörelse för de urval som gjorts. Sedan följer en presentation av genomförande och databearbetning och analysmetod, etiska överväganden, etiska dilemman samt reflektion av metod.

Metod för datainsamling

Den datainsamlingsmetod som använts för denna studie har varit intervju. För att besvara de frågeställningar som legat till grund för studien valde vi utifrån vårt syfte att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod med semi-strukturerade intervjuer. Under intervjun var vi inställda på att vara flexibla med såväl ordningsföljd på frågor samt att vi ville låta respondenten utveckla sina tankar. Detta stämmer överens med Denscombe då han menar att semistrukturerade intervjuer handlar om att informanten ska vara flexibel och låta den intervjuade utveckla sina synpunkter (2000, s. 135).

I och med att syftet med studien var att nå förskollärares uppfattning om de frågor som behandlas i studien valde vi att använda oss av samtalsintervjuer. Under större delen av intervjun ställde vi många öppna frågor för att sedan följa upp med eventuella följdfrågor för ett fördjupat material (Esaiasson, 2007, s. 264). Esaiasson lyfter olika användningsområden för samtalsintervjuer där ett område handlar om att man vill veta hur människor uppfattar sin värld (2007, s. 252). Utifrån detta valde vi semistrukturerade intervjuer eftersom att en intervju syftar till att beskriva den intervjuades egna tankar och föreställningar kring ett ämne. Det som kännetecknar en semistrukturerad intervju är att frågorna är öppna och fokus ligger på att den intervjuade ska utveckla sina svar (Denscombe, 2000, s. 135).

I vår studie har vi använt oss av en abduktiv ansats. Alvesson och Sköldberg (2008) beskriver abduktiv ansats som en kombination av induktion och deduktion då både empiri och teori ligger till grund för forskningens analys och slutsatser (2008, s. 55–56). Eftersom denna studie grundas i en befintlig teori, samtidigt som avsikten är att teorin ska utvecklas utifrån empiriska insamlade data, användes en abduktiv ansats. Abduktiv ansats kan beskrivas som upptäckt av mönster som sedan undersöks närmare och befästs med empiri (Alvesson & Sköldberg, 2008, s. 64).

Urval

Presentation av respondenterna och berörda förskolor

Vid urval av deltagare till vår studie valde vi att kontakta sex stycken förskollärare vid två olika kommuner i Mellansverige. De sex respondenterna är alla förskollärare med en varierande tid och erfarenhet inom yrket. De intervjuade förskollärarna har arbetat mellan ett och tio år på förskolan där intervjun genomfördes. Urvalet av förskollärare har genomförts utifrån tidigare kontakt med dessa förskolor och förskollärare. Vid val av förskollärare utgick vi från tidigare kontakter från för oss kända förskollärare. Dessa personer var relevanta då vårt syfte och frågeställningar var riktade mot förskollärares uppfattningar kring miljöns betydelse för barns lek. Vi har valt att döpa informanterna efter de sex vanligaste förekommande namnen i Sverige, enligt Statistiska centralbyrån. Av dessa namn valde vi vartannat namn manligt och vartannat namn kvinnligt oavsett respondentens verkliga kön. De sex genomförda intervjuerna genomfördes på olika avdelning på fem olika förskolor i två kommuner i Mellansverige. I ena kommunen var avdelningarna åldersblandade medan den andra kommunen hade åldersindelade barngrupper.

Genomförande

Vi började arbetet med att söka information om miljön i förskolan, befintlig forskning samt vad styrdokument lyfter kring ämnet. För att få svar på våra forskningsfrågor tog vi kontakt med olika förskollärare som var verksamma i olika kommuner i Mellansverige. De kontaktade förskollärarna var sedan tidigare kända för oss. För att möjliggöra intervjuer med deltagarna var vi vid planering av möten flexibla i förhållande till tid och plats för intervju. Vi tog därmed hänsyn till deltagarnas önskemål om tid och plats, det var inget problem för oss som intervjuade (Bell, 2006, s. 168). Vi avsatte två veckor inom vilka vi genomförde intervjuerna. Inför de enskilda intervjutillfällena skickades blanketter ut till respondenterna med information kring studien samt medgivandeblankett. De genomförda intervjuerna ägde rum enskilt på av respondenterna förvalda platser. De genomförda intervjuernas längd varierade från 20 till 30 minuter. Vid intervjutillfällena användes inspelningsutrustning i form av en applikation i Ipad och telefon. Efter genomförda intervjuer transkriberades materialet skyndsamt varpå de sedan fördes över till ett USB-minne för att säkerställa deltagarnas konfidentialitet och sekretess. Detta berodde på att visst innehåll skulle kunna komma till menlig skada för enskilda individer om det kom fram. Vid samtycke av deltagarna spelades intervjuerna in eftersom det skulle underlätta att deltagarnas svar blev återgivna korrekt.

Vi valde att enbart spela in intervjuerna och inte dokumentera samtidigt för att inte skapa distraktionsmoment under intervjun. När man intervjuar en person och använder ljudinspelning innebär det att man kan ägna full uppmärksamhet åt deltagarnas svar samt att man kan lyssna på intervjun flera gånger (Bell, 2006, s. 164). Innan de huvudsakliga frågorna genomfördes, presenterades syftet med studien i korthet samt ställdes en del uppvärmningsfrågor. Bell menar att innan intervjun påbörjas bör man presentera sig själv samt syftet med undersökningen. För att respondenten ska känna sig trygg så behövs förberedelse för såväl sig själv som respondenten (Bell, 2006, s. 169). Våra frågor under intervjun var strukturerade för att ge möjlighet till följdfrågor. Under intervjun hade vi en tanke om hur intervjuerna skulle genomföras för att innehållet inte skulle skilja sig åt alltför mycket.

Databearbetning och analysmetod

Efter genomförda intervjuer bearbetades resultatet genom att vi transkriberade intervjuerna ordagrant samt lyssnade igenom dem ett flertal gånger. De delar som ansågs särskilt relevanta för studien transkriberades mer ordagrant. Resultatet av intervjuerna ordnades sedan efter två valda teman som svarade mot studiens frågeställningar.

Etiska överväganden

Innan de för studien genomförda intervjuerna spelades in förklarade vi för respondenterna syftet med studien samt till vad deras svar skulle användas. Respondenterna har blivit lovade konfidentialitet eftersom vi i studien har använt intervju så kan vi inte garantera anonymitet. Inför de genomförda intervjuerna har vi lovat konfidentialitet och gjort allt vi kan för att respondenterna i studien inte ska kunna identifieras (Bell, 2006, s. 57 & 64). För att respondenternas identiteter inte ska kunna komma fram har vi valt att utelämna namn på kommuner, förskolor samt deltagarnas riktiga namn. I intervjun har vi valt att använda befattningen förskollärare. Vi har också neutraliserat vissa av de mest identifierande uttrycken. I enlighet med forskningsetiska principerna ska en person som deltar i intervju inte utsättas för kränkning eller förödmjukas, detta är ett krav som kallas individskyddskravet och är utgångspunkten i de forskningsetiska övervägandena (Vetenskapsrådet, 2010, s. 5). Detta är något vi har tagit stor hänsyn till innan, under samt efter våra genomförda intervjuer.

Det finns fyra allmänna huvudkrav på forskning som utgår ifrån det grundläggande individskyddskravet, dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2010, s. 7–14). Dessa är till för att garantera de medverkande förskollärarnas säkerhet, konfidentialitet och välbefinnande. Informationskravet innebär att deltagare till studien informerades att deras deltagande är konfidentiellt samt att de kan välja att avbryta när som helst under intervjun samt efter materialet är insamlat (vetenskapsrådet, 2010, s. 7). I ett utskick till deltagande bifogas information om studiens syfte samt medgivandeblankett. Respondenterna har fått information via utskick innan intervjun om att deras bidrag till undersökningen kommer att vara konfidentiellt. För att förtydliga detta informerade vi även respondenterna om deras deltagande muntligt. Vid första kontakt samt vid utskick av information kring undersökningen uppfyller vi även informationskravet där vi delgav våra namn, institution samt beskrivning av undersökningens syfte (Vetenskapsrådet, s. 7). Samtyckeskravet innebär att deltagarna själva har bestämmanderätt över sitt deltagande i studien. Om deltagaren väljer att avbryta sitt deltagande är personen fri att göra detta utan negativa följder för personen (Vetenskapsrådet, 2010, s. 10). Det tredje kravet är konfidentialitetskravet vilket innebär att de deltagande individernas medverkan är konfidentiell samt att inga obehöriga kan ta del av uppgifter. I vår studie har valt att använda fingerade namn på de deltagande förskollärarna vi presenterar vilket innebär att det är omöjligt att koppla ett visst svar till en person som deltagit i studien (vetenskapsrådet, 2010, s. 12). Det fjärde och avslutande kravet är nyttjandekravet vilket innebär att de deltagande har fått information om studiens syfte samt att den enbart kommer vara i studieändamål och inte något annat (Vetenskapsrådet, 2010, s. 5–12).

Etiska dilemman

Under intervjuns gång och vid transkribering har vi valt att fingera deltagarna namn samt vi väljer att inte nämna kommunernas namn i resultat av intervju. Trots att vårt urval av förskollärare är litet liksom möjligheten att spåra ett deltagande till vår studie har vi ändå valt att göra deltagandet konfidentiellt.

Reflektion av metoden

Vi valde att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod i studien. Den metod som valdes till vår undersökning har bidragit till att våra frågeställningar har besvarats. De tillfrågade förskollärarna hade ett stort intresse av att delta i studien och tog tid från verksamheten för att möjliggöra detta. De

frågor vi valde att ställa under intervjun var strukturerade så att de möjliggjorde för följdfrågor. Under intervjun hade vi en gemensam plan, som faststälts innan intervjuerna, över hur intervjuerna skulle genomföras för att innehållet inte skulle skilja sig för mycket åt. Genom att vi använde semistrukturerad intervjumetod bidrog det till att vi kunde vara flexibla när det gällde ordningsföljd på frågor och lämna utrymme för respondenten att utveckla sina idéer (Denscombe, 2000, s. 135).

Vi behöver dock understryka att eftersom denna studie genomfördes med endast sex stycken förskollärare och studiens syfte var att nå deras uppfattningar så kan detta inte tala för att det är någon slags sanning vad gäller andra förskollärares uppfattningar om den pedagogiska miljön i förskolan. Esaiasson menar att validitet är avgörande för att erbjuda trovärdiga slutsatser om verkligheten och att det som framställs i studier har god validitet. Det vill säga ha god överensstämmelse mellan teoretiska definitioner och operationella indikatorer samt att mäta det vi menar att vi mäter (2009, s. 61). Man kan definiera begreppet validitet på ett eller flera av följande sätt: Antingen som redan nämnts genom att ha god överensstämmelse mellan teoretiska definitioner och operationella indikatorer (hör till begreppsvaliditet), att mäta det vi menar att vi mäter (hör till resultatvaliditet) slutligen att det inte finns några systematiska fel (hör till begreppsvaliditet) (2009, s. 63). Vidare menar Esaiasson att hög begreppsvaliditet tillsammans med hög reliabilitet ger god resultatvaliditet som även kan ses som frånvaro av systematiska fel, som även innebär att vi mäter det vi säger att vi mäter (2009, s. 63). Reliabiliteten är endast hög då det inte finns några slumpmässiga och osystematiska fel (2009, s. 70). Mot denna bakgrund menar vi att vi har ganska god överensstämmelse mellan teoretiska definitioner och operationella indikatorer och vi mäter det vi säger att vi mäter, men då urvalet inte är stort kan vi inte mena att vår studie har reliabilitet. För att få ökad reliabilitet kunde vi till exempel haft ett större underlag av respondenter. Som komplement till studien kunde vi använt oss av observationer. Som komplementär metod hade detta kunnat gett oss ytterligare bredd till studien. Detta kan föreslås för eventuella fortsatta studier i området. Detta hade även gett oss ökad validitet.

Resultat

Under resultat presenteras den gemensamt insamlade empirin utifrån undersökningens syfte, efter en kort presentation av förskollärarna och förskolorna. Resultatet av de genomförda intervjuerna är kategoriserade i tre teman utifrån de frågeställningar som ligger till grund för studien. I efterföljande avsnitt presenteras analys som kopplas till studiens teoretiska utgångspunkter. I nedanstående avsnitt kommer de sex genomförda intervjuerna att presenteras.

Presentation av förskollärare och förskolor

Alice har arbetat inom förskolan som förskollärare i närmare 30 år. Sedan sex år tillbaka arbetar hon på en förskola med en åldersindelad barngrupp med barn i åldrarna fyra till fem år. Förskolan är förlagd i en äldre skolbyggnad vilket bidrar till att miljöerna är öppna och ljusa samt innehåller en stor ateljé. I förskolan har barnen tillgång till, bland annat bygghörna, dockvrå, läsrum och ateljé.

Oscar har arbetat som förskollärare i 38 år. Han arbetar sedan fem år tillbaka på en förskola med en åldersblandad grupp med 16 barn i åldrarna ett till fyra år. Förskolan är byggd på 70-talet och ligger i ett naturnära område och har stora ljusa lokaler. På förskolan har de utrymme för olika aktiviteter i olika typer av rum, samt en ateljé för skapande.

Lilly har arbetat inom förskolan i närmare 30 år sammanlagt. Mellan åren har hon även arbetat inom andra yrken. Sedan ett år tillbaka arbetar Lilly på en mindre förskola i ett villaområde med närhet till natur och skog. Hon arbetar i en åldersindelad barngrupp med barn i åldrarna fyra till fem år. Förskolan är indelad i två avdelningar där de delat upp mellan yngre och äldre barn.

Lucas har arbetat i 19 år som förskollärare. Sedan åtta år tillbaka har Lucas arbetat på en förskola med en åldersblandad barngrupp med 16 barn i åldrarna två till fyra år. Förskolan är byggd på 70-talet och ligger i ett naturnära område och har stora ljusa lokaler. På förskolan har de har utrymme för olika aktiviteter i olika typer av rum, samt en ateljé för skapande.

Maja har arbetat som förskollärare i 16 år sammanlagt. Maja arbetar sedan 10 år tillbaka på en förskola som är förlagd i ett bostadsområde med närhet till natur och skog. Hon arbetar i en åldersindelad barngrupp med barn i åldrarna tre till sex år. Förskolan har två hemvister med fyra avdelningar vilka är uppdelade efter ungefärlig ålder och behov.

William har arbetat i 12 år som förskollärare och sedan fem år på denna arbetsplats. William arbetar i en åldersblandad grupp med barn i åldrarna två till sex år. Förskolan är belägen i tätort men

nära naturen i lokaler som är av mindre modellen med många utrymmen för olika aktiviteter, samt en ateljé för skapande.

Intervjuer

Viktiga aspekter vid skapandet av en pedagogisk miljö

Barns intressen

Utifrån intervjuerna framkommer det en stor samstämmighet i förskollärarnas svar. Samtliga berättar att de arbetar aktivt med att utforma och upprätthålla de pedagogiska miljöerna på förskolorna. Förskollärarna menar att de utgår ifrån barnens intressen när de skapar miljöerna. Samtliga lyfter fram vikten av att miljön ständigt är i förändring utifrån barnens intressen och behov. Alice beskriver att de skapar miljöer utifrån barnens intressen och att dessa ska vara utformade efter barnens behov och intressen. Hon problematiserar även detta och berättar, att genom att miljön är skapad utifrån barnens intressen, menar hon att det är dömt att misslyckas om man planerar en miljö inför en ny barngrupp med nya intressen och beskriver på följande vis:

Dom gör ju en båt av soffan eller drar ut alla kuddarna i soffan så är den något annat, alltså för jag säger det igen jag tror inte att det har stor betydelse vad vi tänker att miljön ska vara inför en termin, att vi tänker nu gör vi så här nu gör vi så här utan då är det bättre att låta barnen komma och så blir miljön utifrån vad dom behöver (Alice).

Hon menar att det inte har stor betydelse för vad förskollärare tänker att miljön ska vara utan det är bättre att låta barnen komma och så blir miljön det dom behöver. Alice menar att en viktig aspekt för dem är att miljön kännetecknas av att barnen känner att det är deras miljö och deras material där ska de kunna ta för sig vad som faller dem in. Oscar menar att en viktig aspekt i miljön är just barnens skiftande intressen. Han beskriver att förskollärare behöver följa dessa intressen och utifrån detta försöka ge barnen vad de behöver i sina lekar. Lilly beskriver att den pedagogiska miljön på förskolan ska vara lockande och riktad till barnen utifrån barnens intressen samt förskolans styrdokument och handlingsplan. Hon uttrycker det som viktigt att miljön är föränderlig efter behov i barngruppen. Lilly poängterar:

Självklart att vi behöver vara och höra och finnas i barnens tankar och vara intresserade av dom och vara där och höra vilka utmaningar de behöver (Lilly).

Lilly menar att förskollärare behöver stanna upp och reflektera om hur miljön kan utformas för att ge barnen utmaningar i sina intressen. Det är med utgångspunkt i barnens tankar som de skapar miljöerna på förskolan. Lucas talar om barns intressen genom att tala om barnens behov att kunna byta material och byta inriktningen på lek efter barnens skiftande intressen. Maja beskriver att de har utformat rum efter barnens intressen för att ge barnen möjlighet att själva verka i miljön. Maja berättar att det är viktigt för dem att ha med sig barnen när de planerar miljön. Hon beskriver att en viktig aspekt är föränderligheten där miljön enkelt ska kunna förändras utifrån de intressen som finns i barngruppen. För att få syn på de yngre barnens intressen berättar Maja att de observerar de yngre barnen och skapar miljöer till dem enligt observationen. William betonar att en viktig aspekt för dem är att se vad som intresserar barnen för att sedan skapa miljön. Det som barnen använder och visar intresse för i miljön är det som ska vara framme. Material som pedagogerna har bestämt men som inte intresserar barnen tas bort. William menar att pedagogerna får reflektera runt vad som intresserar barnen just nu oavsett om det bara innebär att byta motiv på pussel eller lego. Han anser också att det vore intressant att kunna hjälpa/stötta barnen i att sätta ord på sina egna önskemål om hur miljön skulle kunna utformas.

Tydlighet och föränderlighet

Några förskollärare nämner också att de eftersträvar en tydlighet och föränderlighet i den pedagogiska miljön. Maja berättar att de har som ambition att barnen lätt ska se var material finns. Maja beskriver att för henne är det viktigt att det inte är för rörigt med mycket synintryck i miljön utan det ska vara en lagom mängd material på väggarna. Hon beskriver vidare att de har som ambition att de olika rummen tydligt ska visa vad man kan göra i dem. För att rummen tydligare ska signalera vad man kan göra i dem har de märkt upp var material har sin plats samt att det finns i barnens höjd. För att barnen på avdelningen ska veta var materialet ska vara och vilka erbjudanden barnen har i miljön, är miljön tydligt utformad enligt Maja. Oscar beskriver att han lyfter fram nytt material för barnen genom att exempelvis ställa en låda material på golvet på morgonen för att barnen lätt ska kunna urskilja och försjunka i det. Han beskriver vidare att de utifrån barnens intressen strävar efter att stödja dessa, genom att vara accepterande och villiga och låta barns lek ta plats och lyfta populära lekar genom att framskaffa nytt material till dessa lekar. Lilly menar att det är viktigt att miljön signalerar vad barnen erbjuds och vilka möjligheter de har i rummen. Hon

berättar att det är viktigt att barnet vet var ett visst material används, till exempel i ateljén och att barnen hittar det bättre då nästa gång de vill använda det. Lucas menar att miljön ska vara inspirerande och en plats där barn får möjlighet och lust att lära och utforska. Det är viktigt med tydlighet. Han beskriver att miljön ska vara "ren" så att barnen kan hitta saker och att de kan se vad det finns att välja bland. Han säger: "Är det för mycket saker är det svårt att se utbudet."

Fyra förskollärare lyfte specifikt upp föränderligheten som en viktig aspekt när de skapar en pedagogisk miljö i förskolan. Alice berättar att, för henne är det viktigt att miljön är föränderlig och fungerar bra för barnen. Hon menar att om det finns element i miljön som inte fungerar behöver pedagogerna ändra på det. Hon lyfter att eftersom det ständigt börjar nya barn på förskolan så kan miljöerna inte vara statiska utan förändras i takt med förändrade intressen i barngruppen. Lilly beskriver att miljön ska vara i ständig föränderlig efter behov och skapas utifrån barnens intressen. Maja berättar om hur de har utformat miljön för att den snabbt ska kunna förändras. Hon beskriver att de skapar sina miljöer med utgångspunkt i att rummets utformning ska ha en flexibel funktion för att lätt kunna ändra karaktär. Hon berättar vidare att det förekommer lek i kojor och bygglek i ett rum som även är avdelningens rörelserum, detta rum ska snabbt kunna ommöbleras. William menar att de ständigt arbetar med att förändra den pedagogiska miljön på förskolan. Han beskriver att miljön är i ständig förändring. På förskolan samarbetar dom med grannavdelningen där de erbjuder olika teman i utrymmena. Han lyfter att det är bra med en miljö med stor variationsrikedom för barns lek.

Miljöns utformning för att främja barns lek

Utformning för att främja lek

Det framkommer likheter i förskollärarnas svar på frågan om hur de har utformat den pedagogiska miljön i syfte att främja barns lek. Det framkommer i svaren under intervjuerna att förskollärare är eniga om att miljön har en viss betydelse för barns lek. Alice säger däremot att hon inte tror att miljön har någon betydelse för barns lek utan att det är pedagogernas förhållningssätt till leken som påverkar dom.

Jag tycker att miljön inte har så stor betydelse för barns lek, annat än att man kanske tillåter dem att leka. Men det har egentligen inte med miljön att göra utan mer att göra med pedagogerna. Att man ger dem och tillåter dem och skapar utrymme för leken (Alice).

Alice menar även att det inte spelar någon roll för hur miljön är skapad, för barnen skapar ändå miljöer själva. Oscar menar att han önskar att de kunde ha mer material tillgängligt i barnens höjd men att de är begränsade av att de yngre barnen i rummet. Det skulle också vara bra om allt kunde stå framme på låg höjd, men det går ju inte då man har ettåringar i rummet.

När jag ser det framför mig är liksom att miljön utformad så att barnen ska inspireras till lek och alla möjliga aktiviteter (Oscar).

Lucas beskriver att en pedagogisk miljö är en miljö som är inspirerande där barnen får möjlighet att utveckla en lust att lära och utforska. Maja menar att de har utformat den pedagogiska miljön för att ge barnen möjlighet att såväl som dansa och röra på sig även möjlighet till återhämtning där barnen kan dra sig undan och vara själva en stund. Hon beskriver att hon tror att det påverkar barnens lek om de får vara ifred i miljön.

Jag tror att det påverkar mycket att få det här lugnet och att kunna få vara ifred. Och vi har ju stora barngrupper idag, så om man ska tänka så, så skulle man vilja ha en mindre barngrupp med färre barn. För vi ser ju att det blir en annan lek när det är lov och annat när det inte är så många barn, då börjar de leka på andra sätt (Maja).

William beskriver att de försöker utforma den pedagogiska miljön för att få lugna lekar. Han menar att barnen springer mest och stör varandra annars. På deras avdelning har de utformat miljön för att främja och ge möjlighet för tillsammans-lekar. De har även utformat miljön för att ge möjlighet att sitta själv och bygga pussel, bygga pärlplattor och leka med lego. William beskriver att de i miljöns utformning försöker de visa att här tar vi det lugnt.

Avgränsade ytor för lek

Samtliga förskollärare beskriver att de har skapat mindre avgränsade ytor på avdelningarna för att främja leken. Några förskollärare menar att de har skapat miljöer för att skapa lugna platser och andra beskriver att de skapat miljöer för att minska inbjudan till spring på avdelningarna. Däremot beskriver alla att de avgränsade miljöerna har sin utgångspunkt i barnens intressen. Under intervjuerna framkom likheter i hur förskollärare beskriver att de har skapat rum för lek. Samtliga förskollärare berättar att de har skapat avgränsade miljöer i form av bygghörna, familjehörna, legohörna, dockvrå och dinosaurievärld. Alice beskriver att de har möblerat med små stationer i en

lång korridor på avdelningen. På förskolan har de skapat miljöer i en korridor för att ge barnen möjlighet att leka ensamma. De har även utformat mindre miljöer i korridoren för att miljön inte ska bjuda in till spring. I de mindre miljöerna berättar Alice att barnen kan läsa i soffan, leka med dockor, bygga med lego eller annat material. Oscar menar att de nyligen har gjort om på avdelningen. Sedan en tid tillbaka har barnen visat intresse för docklek. I och med detta har de flyttat dockleken från hallen till matrummet för att ge leken en mer central plats på avdelningen. Vidare för att lyfta fram dockleken tillför de nytt material. På förskolan har de utformat lekhallen bland annat genom att skärma av med en större skärm. Lilly beskriver att de utifrån barnens intresse har utformat mindre verkstäder, bland annat en dinosaurievärld, biblioteket, familjehörna, legohörna och bygghörna. Dessa verkstäder är utformade utifrån barnens intressen och för att de ska vara lockande för fler barn att leka i samtidigt. Lucas beskriver att de har försökt att dela upp miljön för att olika lek ska ske i olika rum.

De har utformat miljöer med utgångspunkt i sina egna erfarenheter utifrån vad som tidigare har fungerat. Lucas beskriver att i samma rum som de har skapat för grovmotorisk lek kan barnen även göra stora byggen med kaplastavar och järnvägar. Vidare beskriver Lucas att de har en dockvrå, bilrum och vrår för att spela spel och bygga med pussel. Han menar att de har utformat miljön för att främja lek genom att den är tydlig och visar vad som förväntas ske i de olika rummen. Han beskriver att barnen leker vardagsnära i dockvrån och med bilar i bilrummet, i lekhallen leks mer vilda och grovmotoriska lekar. Lucas diskuterar kring att barnen leker och fantiserar utifrån det som finns i miljön men att de kunde tillföra mer material för att barnen ska få använda sin fantasi ytterligare. Maja beskriver att de har skapat ytor i olika rum för bland annat pussel och spel, docklek, mysvrå, affärslek, familjelek och bygglek. I ett rum där både bygglek, affärslek och familjelek är ordnat för finns spis, bord och en säng, en kiosk och yta på golvet för bygglek. Maja tror att barnen leker familjelek där eftersom utbudet av material i miljön lockar till den leken. Hon berättar att hon tycker att det är viktigt att barnen har möjlighet till avskildhet när de leker samt att det påverkar deras lek positivt. Hon tänker att det borde finnas möjlighet att vara för sig själv och kunna dra sig undan. William beskriver att de kan samarbeta med grannavdelningen för att skapa mer utrymme för att kunna ha fler avgränsade ytor för olika lekinriktningar.

Hinder och möjligheter vid utformandet av miljön

Hos samtliga förskollärare framkommer det att ekonomi och stöd från kollegor samt chef har påverkan på hur miljön utformas. Tillgängligheten i ateljén och materialet som återfinns där beskrivs hos samtliga förskollärare är kopplat till förskolans ekonomi. Maja menar att ekonomin och deras

begränsade tillgång till pengar påverkar inköp av material till miljön vilket leder till att de måste prioritera annat före. Maja lyfter även att tiden gör det svårt att hinna med att förändra miljön och materialvården på förskolan. Oskar lyfter ekonomi som en begränsning vid utformningen av miljön. Han lyfter även att en lång beslutskedja kan vara en försvarande omständighet. Han menar att när det man äskat pengar till äntligen kommer, har ögonblicket gått lite förlorat och nästa projekt är ett faktum. Oscar ser möjligheter i att ha åldersindelade barngrupper. Då skulle barnen kunna vara mer självständiga i miljön. Alice lyfter att ekonomin påverkar genom att det blir fler barn och större barngrupp, vilket blir en begränsning i förskolan. Lucas lyfter som de andra ekonomin som en begränsning. Han menar att om de haft bättre ekonomi skulle de kunna köpa in rejält material och vackra textilier för att förhöja trivsel. Lilly menar att det är fler regler idag angående utformning av miljön och material i förskolan än tidigare. Lilly menar att det är ett större säkerhetstänk kring material och rum. Hon berättar att hon själv har bidragit med mycket material till förskolan för att förskolans budget inte räcker så långt. Lilly anser att det borde vara fler på förskolan som är intresserade av miljön samt att de borde ta tillvara på varandras kompetenser mer. Hon lyfter att IKT (informations och kommunikationsteknik) och EHT (elevhälsoteam) som områden där andra lyssnar på andras kompetenser och att det borde vara lika med miljös utformning. William talar om att det kan vara svårt att samspela med olika avdelningar och pedagoger om gemensamma utrymmen i avseende på regler och användningsområden. Han anser också att trängsel kan vara ett problem då flera aktörer ska samsas om ett utrymme. En möjlighet som de sett är att de kan samarbeta med grannavdelningen för att skapa mer utrymme för barnens lek.

Avslutningsvis beskriver några förskollärare att de utformar miljön i syfte att den ska vara tydlig för barnen i förhållande till material. Maja beskriver att de har som ambition att barnen ska kunna hämta saker själva, och om de inte kan de så ska de åtminstone veta vad som finns för dem för att sedan kunna be om hjälp. Lucas talar om tydlighet för att barnen ska kunna urskilja på ett enkelt sätt och sedan kunna ta för sig av de aktiviteterna och sysselsätta sig. Oskar berättar att de försöker uppmuntra barnens initiativ genom att försöka se vad barnen behöver till sina olika lekar. Lilly beskriver att de har skapat områden med material som tydligt ska visa vad barnen erbjuds för att de själva ska kunna verka i dem. Oscar beskriver att han önskar att de hade mer material tillgängligt. Han menar att en lösning för tillgängligheten kunde vara att ha åldersindelade barngrupper på förskolan för att kunna ha materialet mer tillgängligt för de äldre barnen. Han menar att det är svårt just nu att ha allt material tillgängligt på grund av att de yngre barnen på avdelningen. Utifrån detta framstår visst material som en risk för de yngre barnen.

Barns möjligheter att använda och omskapa miljön

Material i förhållande till plats

Några förskollärare menar att barnen får förflytta visst material på avdelningarna. Alice poängterar att barnen på hennes förskola skapar egna miljöer och material utifrån vad deras lek behöver. Hon berättar att de inte har mycket fint material på avdelningen, då de är en relativt nyöppnad avdelning, vilket medför att de har en mängd begagnat material. Hon anser att det inte spelar stor roll vad förskollärarna tänker om hur miljön bör vara, utan att det istället handlar om att skapa utrymme som tillåter barnen att leka. Oscar beskriver att de försöker dela upp aktiviteter i olika rum på förskolan. Oscar berättar att de just nu har barn som leker ”flytta-lek”, där de packar och förflyttar materialet från rum till rum, Han beskriver att de har svårt att vara strikt i förhållande till barns lek och förflyttning av material. Han menar att de låter barnen leka och förflytta materialet mellan olika rum på förskolan. På följande vis beskriver Oscar om att låta barnen leka med och förflytta materialet:

Har du en låda dinosaurier är det svårt att leka med dem i dinohöran när de behövs i dockvrån som hund (Oscar)

Oskar beskriver att de får flytta materialet och att det är viktigt att barnen får blanda material och plats då deras fantasi och kreativitet kräver det. Lilly beskriver att vilket material som barnen får förflytta är beroende på lek och kan variera mellan barngrupper. Hon beskriver att om barnen vill leka djur och ta en promenad så får de förflytta sin lek. Sedan menar hon att pedagogerna lotsar tillbaka barnen till platsen där leken är planerad för. Lilly menar att de har skapat mindre verkstäder utifrån barnens intressen vilket därmed signalerar till barnen att det inte är okej att förflytta sig för långt ifrån ”lekområdet”. Lilly menar att de frågar barnen ”vad leker du” och ”var leker du”, så att de kan lotsa tillbaka barnen till ”lekområdet”. Hon menar att många barn blir påverkade i sin egen lek om det blir rörigt omkring och därför påminner förskollärarna barnen om vad och var de leker. Genom att få fler barn att leka i familjevrån samtidigt har de tillfört material som koppel och halsband till djuren. Lilly berättar vidare att de förvarar visst material till lek återfinns i lådor på en högre höjd som barnen behöver be om när de vill leka med. Det är viktig, uttrycker Lilly, att barnen vet var visst material används för att barnen lättare ska hitta det sen. Lucas beskriver att de har svårt att vara strikta med regler kring var material får användas. Han berättar att barnen får använda materialet på olika sätt men att förskollärarna inte vill ha småsaker så som bilar i lekhallen där det är planerat för grovmotorisk lek, det blir för ”stojigt”. Han beskriver att de inte vill att det blir stökigt

men att de samtidigt är olika som pedagoger angående hur tillåtande man är i förhållande till det. Maja beskriver att de har diskuterat hur de ska förhålla sig till att barnen förflyttar material. De har kommit fram till att barnen får förflytta material som böcker. Däremot dockvagnar som kan bjuda in till spring är inte längre tillåtet att förflytta. Hon beskriver att det är okej att förflytta en lek när barnen går runt med dockorna.

Och affär som dom kan leka. Och där leks det mest rollekar, just nu för att vår familjevår är där. Den används och där blir det familjelek och affärslek i affären. Det blir faktiskt kom och köp kom och handla (Maja)

Maja tror att leken fortsätter att pågå där på grund av att det finns ett stort erbjudande av material till de lekarna. William menar att det finns regler som säger var olika material kan användas. Han beskriver att det kan vara svårt att två arbetslag är samstämmiga när de ska enas om regler för material och plats. William lyfter att regler för material och plats efterlevs på olika sätt av pedagogerna, då kan det ge barnen tvetydighet. Ett exempel på det är det bibliotek som iordningställts för barnen så att de ska kunna sitta i lugn och ro för att läsa:

Regler, har vi på gott och ont ibland begränsar de ju barnen i deras fantasi. Vi vill att barnen ska lära sig att vara rädda om materialet och vara varsamma med varandra! Barnen eller materialet kan ju gå sönder! (William)

Tre förskollärare beskriver att de försöker att inte ha mycket material framme på avdelningarna. Oskar menar också att de försöker att inte ha för mycket saker framme samtidigt. Han beskriver att materialet kastas mest med när det är mycket framme. Maja beskriver att de försöker att inte ha för mycket material framtaget samtidigt och strävar efter att det ska vara en lagom mängd material på väggarna. Hon beskriver att det lätt blir för mycket synintryck för barnen annars. Lucas menar att materialet mest blir kringkastat när det är mycket framme. Utifrån barnens intresse beskriver Lucas att de försöker växla material, så att det material som finns framme är det som intresserar barnen. Lucas berättar att de har regler för var barnen får leka med visst material på förskolan. Han uttrycker dock att det blir stökigt om det är för mycket saker framme, men att detta är olika beroende på person i arbetslaget hur man förhåller sig till detta. Några förskollärare berättar att de brukar fråga barnen vad de ska göra med materialet när de leker. Lilly menar att de frågar var och vad barnen leker när de märker att barnen börjar röra sig utanför ”lekområdet”. William berättar att de som pedagoger brukar fråga vad barnen ska göra med materialet eftersom de ibland finns barn som bara bär omkring på saker, utan att använda dem. Då menar William att förskollärarna vill veta vad de har för syfte med

att flytta på materialet. Ska de använda materialet på ett speciellt sätt i en annan lek, då kan de få bära med sig materialet. William beskriver att det som en avvägningsfråga om barnen får förflytta materialet. Han beskriver att materialet har platser av särskilda anledningar samtidigt som han vet att barnen har behov av att förflytta material.

Möjlighet att skapa egna miljöer

Några förskollärare berättar att barnen på deras avdelningar leker på andra ställen än i de planerade miljöerna. Med planerade miljöer syftar de till de olika verkstadsområden som beskrivs tidigare i avsnittet och med andra miljöer menar vi såväl matsal, hall som ateljé. Alice beskriver att hon observerat barn och hur innehållet i deras lekar ändras och förflyttas med material som passar leken just då och beskriver: ”Här förändras leken under en timme flera gånger och dom skapar det dom behöver i miljön”. Hon berättar att barnen leker med de material som är tillgängligt, och genom det skapar barnen egna miljöer där de förflyttar leken och materialet utifrån vad leken behöver. Alice berättar att när barnen leker förvandlas till exempel byggrummet till dusch och soffan blir en buss. Hon anser att en pedagog måste vara öppen för att barnen skapar egna miljöer när de leker. Hur förskollärarna låter barnen använda och omskapa miljön beskriver Alice på följande vis:

Om dom ska leka buss är det ju klart att de måste få kunna ta soffan i läsrummet, varför inte, eller tåg i korridoren (Alice)

Oscar berättar att barnen använder miljön och flyttar runt material när de leker. Oscar berättar att barnen använder miljön som de vill:

Just nu har de några barn som flyttar hela tiden, det blir ju jättestökigt! De packar, bär ut och flyttar hela rum! Visserligen flyttar de tillbaka allt igen. De som pedagoger tycker det är jättekreativt! De försöker uppmuntra det kreativa! (Oscar)

Lilly berättar att de har flera rum för lek på avdelningen och att barnen leker såväl i de planerade verkstäderna på avdelningen som i matsalen och hallen. Hon beskriver att barnen bygger kojor tillsammans i matsalen och i hallen leker de familjelekar och bygg och konstruktionslekar.

Och här leker barnen också ute i kapprummet och där har de också utelek att de ska gå iväg men också har den leken förändrats till familjelek och bygg och konstruktionslek (Lilly)

Maja beskriver att de utifrån barnens intressen tillfört nya kojor till avdelningen. I dessa finns regler som att ett visst antal barn får leka i dem samtidigt samt att barnen inte får ta med byggmaterial in i kojorna. Hon beskriver att barnen brukar bygga en buss av stolar i pusselrummet på avdelningen men att det blir mest att sitta och arbeta för barnen i det rummet. Hon berättar även att barnen leker doktorslek vid soffan i rörelserummet samt rollek i de nya kojorna. Maja berättar att barns intresse för att bygga kojor har medfört att pedagogerna är tillåtande till att barnen bygger egna kojor över bord där de kan krypa in och vara ifred.

Sammanfattning av resultat

Utifrån de frågeställningar vi presenterade under intervjuerna framkom en i grunden stor samstämmighet i respondenternas svar. Något vi uppfattade som framträdande i de respektive intervjuerna var att förskollärarna beskriver miljön som viktig i förskolan. Endast en av respondenterna hänvisade till läroplanen i frågan om hur miljön är skapad i förskolan i förhållande till barns lek. Genomgående framkom det i respondenternas svar att de flesta har som ambition att kunna ändra miljön utifrån barnens intressen och de behov som återfinns i den aktuella i barngruppen. Det framkommer i resultatet att de strävar efter att skapa de pedagogiska miljöerna utifrån barnens intressen. I olika grad framkommer det att tidsaspekten påverkar hur mycket förskollärare hinner arbeta med miljöerna. I vissa fall belyses faktorer som engagemang från chef som drivande i positiv mening vid skapandet av miljöerna. Ekonomi framkommer som en begränsande aspekt vid inköp av material samt att de påverkar hur pass tillgängligt materialet är för barnen. En av respondenterna påpekar att den pedagogiska miljön på förskolan är nedprioriterad gentemot bland annat kärnämnen, IKT (informations och kommunikationsteknik) och EHT (elevhälsoteam). Vidare framträdde att alla respondenterna hade som avsikt att miljön skulle vara tydlig i avseende på vart material återfinns, för att tydliggöra de erbjudanden som pedagogerna framställde. Respondenterna pratade alla om att de har skapat miljöer på avdelning med tydliga miljöer som pedagogerna har planerat med utgångspunkt i barnens intressen.

Analys

I avsnittet nedan följer analys av de genomförda intervjuerna. Vi har valt att strukturera analysen efter teman kopplade till de frågeställningar som ligger till grund för studien. Under varje tema presenteras utvalt material från alla sex intervjuerna. De redogörelser som presenteras kopplas till den teoretiska utgångspunkt som är aktuell för studien. Det centrala begrepp vi har använt oss av är erbjudande som kopplas till begreppet affordance vilket beskrivs tydligare i avsnittet teoretisk utgångspunkt. Med hjälp av erbjudanden, som affordance- begreppet innefattar, kommer vi undersöka de viktiga aspekter som framträder i förskollärares mening samt hur de utformar den pedagogiska miljön i syfte att främja barns lek samt barns möjligheter att använda miljön. Fortsättningsvis kommer vi att redovisa resultatet där det indirekt hänvisar till vad förskollärare har sagt. Vi har valt att använda oss av benämningen erbjudanden i vidare framskrivningar relaterat till affordance. Författare väljer olika översättningar till begreppet affordance, affordance är dock något som påverkas av individen och hur den uppfattar en situation och handlar i den (se Harvard & Jensen).

Viktiga aspekter vid skapandet av en pedagogisk miljö

Det framträder i respektive intervju att förskollärarna beskriver förskolans miljö som viktig. Gällande hur miljön i förskolan är skapad i förhållande till barns lek, var det endast en av förskollärarna som hänvisade till läroplanen. Det framkommer även i intervjuerna att den pedagogiska miljön ska vara tillgänglig och inbjudande för barnen i relation till lek. Det framkommer som en viktig aspekt att förskollärare strävar efter att ta till vara barnens intressen. Analysen visar att förskollärarna skapar de pedagogiska miljöerna på förskolan för att rikta barnens intressen mot planerade miljöer och erbjudanden. Kopplat till affordance- begreppet innebär detta att barn uppfattar erbjudanden på olika sätt beroende på tidigare erfarenheter och intressen i miljön (Se Osnes, Skaug & Kaarby, 2012; se Gibson, 1979). Genomgående i studien framkom i förskollärarnas svar att de flesta har som ambition att kunna ändra miljön utifrån barnens intressen och de behov som återfinns i den aktuella i barngruppen. I svaren fann vi en samstämmighet i att de skapat miljöer med tydliga erbjudanden på avdelningen. Erbjudandena var planerade med utgångspunkt i barnens intressen. Förskollärarna i studien beskriver att de har en tanke med skapandet av de pedagogiska

miljöerna. I intervjuerna visar det sig att barnen har förhållandevis lätt att se andra användningsområden i miljön, och i materialet än det förskollärarna har planerat. Hur barnet uppfattar och värderar ett objekt påverkar hur de sedan använder det (Se Gibson, 1979). I och med att barnens intressen förändras, framkommer det hos samtliga förskollärare att det är viktigt att miljön är föränderlig så att den lockar barnen att utforska och hitta fler erbjudanden. Om miljön upplevs otillräcklig för barnet kan det leda till att miljön inte motiverar till handling (Se Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). När förskollärarna utgår ifrån barnens tankar och intressen kan de även finna utmaningar för barnen som lockar till vidare utforskande av miljön. Ju mer barnet får möjlighet att röra sig i miljön, desto fler erbjudanden ges barnet möjlighet till att uppfatta (Se Osnes, Skaug & Kaarby, 2012).

Två förskollärare beskriver det estetiska som en viktig del i skapandet av pedagogisk miljö. Det estetiska blir viktigt för trivsel och att barnen lätt ska kunna se vad som erbjuds. Oavsett hur förskollärarna planerar miljöer på förskolan framkommer det i vår studie att barnen hittar material utifrån sin lek och skapar egna miljöer som passar dem. I studien framkom att samtliga förskollärare hade för avsikt att göra miljön tydlig i var material finns så att erbjudanden ska framträda tydligt för barnen. Vi tolkar det som att förskollärarna, som har mer erfarenhet av hur man kan använda sig av miljön, försöker rikta barnen mot vissa specifika erbjudanden som finns planerade i miljön (se Gibson, 1979).

Miljöns utformning för att främja barns lek

I studien framkommer att samtliga förskollärare har skapat den pedagogiska miljön utifrån barnens intressen. Detta gör dom genom att tillföra material och att skapa mindre miljöer. En förskollärare menar att miljön inte har någon betydelse för barns lek utan att det är de vuxna i förskolan och deras förhållningssätt som påverkar barns lek. Innan barnet har utvecklat en kännedom om föremålets användningsområden använder barnet föremålet på olika sätt beroende på hur de uppfattar erbjudandet i objektet. Barn börjar tidigt att uppfatta erbjudanden i miljön, och miljön kan uppfattas olika beroende på den individ som upplever den. Vi tolkar det som att en äldre person, till exempel en förskollärare, har mer erfarenhet av hur man kan använda sig av miljön och då kan denne rikta barnen mot de specifika erbjudanden de haft i åtanke vid planeringen av miljön (se Gibson, 1979). Detta kan dock, som vi tolkar det, även leda till att de vuxna och barnen ser olika på miljön i förhållande till erbjudanden. Den fysiska miljön upplevs olika beroende på person, vilket beror på att varje individ konstruerar sin egen förståelse för omvärlden (se Björklid & Fischbein, 2011).

Det framgår att alla de intervjuade förskollärarna har skapat mindre miljöer eller utrymmen för specifika ändamål exempelvis dockvrå, hemvrå, bygghörna, legohörna och speciella rum för skapande verksamhet. Analysen visar att barnen upptäcker erbjudanden och använder andra miljöer än till exempel de planerade utrymmena. De använder istället till exempel byggrummet till dusch och hallen till familjelek. Människan uppfattar föremål i omgivningen utifrån de olika användningsområden som miljön erbjuder dem (se Gibson, 1979). Av analysen kan vi tolka det som att barnen upptäcker andra användningsområden utifrån hur de värderar miljön och objektet (se Gibson, 1979). Av analysen framgår det att samtliga förskollärare upplever att leken kunde förflyttas och att det fanns en tolerans för det. Däremot var förskollärarna i olika utsträckning toleranta inför det. Om miljöns betydelse för barns lek menar en av förskollärarna att miljön inte har stor betydelse för barns lek eftersom barnen skapar egna miljöer och material som passar deras lek. Barnen förflyttar även leken mellan rum och leker till exempel att soffan är en båt och byggrummet är en dusch. Individerna uppfattar föremål i omgivningen utifrån vilka användningsområden som föremålet erbjuder och barnet upptäcker fler kvalitéer i miljön om det intresserar barnet (Se Gibson, 1979).

Barns möjligheter att använda och omskapa miljön

Analysen visar att förskollärarna är eniga om att materialet inte bör förflyttas i hög grad. Ska det förflyttas så framgår det att förskollärarna frågar barnen vad de leker och varför de förflyttar materialet. Intervjuerna visar att förskollärarna strävar efter att ha en överblick eller kontroll över barns lek på avdelningen genom att de frågar var och vad barnen leker eller hur de ska använda materialet. Analysen visar även att förskollärarna ibland leder barnen tillbaka till det utrymme som leken var avsedd att ske i. Osnes, Skaug och Kaarby översätter affordance till inbjudningar och menar att de vuxna i förskolan inte är öppna för miljöns inbjudningar som barnen uppfattar, eftersom de utgår ifrån sin egen uppfattning om de inbjudningar som presenteras (se Osnes, Skaug & Kaarby, 2012). Vi tolkar att förskollärare på detta sätt i viss utsträckning förbiser den variation av erbjudanden som barnen uppfattar i miljön och i det tillgängliga materialet. Detta framgår då förskollärare hänvisar barnen tillbaka till det utrymme som leken "ska" lekas eller är restriktiva till eventuellt förflyttning av material. Då avdelningarna är skapade för att erbjuda barnen tydlighet i vad som erbjuds, tolkar vi det som att förskollärarna är noga med att materialet återfinns på samma plats som de har planerat för just det materialet. Det framgår att vid aktivitetsbyten är viktigt att barnen flyttar tillbaka materialet till sin plats. I en miljö som kännetecknas av restriktioner där barnet blir allt

för hindrad i utforskandet av potentiella erbjudanden i miljön så förverkligas inte barnens handlande i miljön (se Osnes, Skaug & Kaarby, 2012).

Samtliga förskollärare beskriver att de möblerat sina avdelningar med mindre miljöer. I vissa fall framkommer det att de mindre miljöerna är skapade för att minimera erbjudandet till spring. I dessa miljöer kan vi tolka att förskollärarna riktar barnen mot ett önskvärt handlande i miljön på avdelningen. Genom att ändra miljön för att koncentrera barnens handlande till ett specifikt område skapas mindre avgränsade miljöer eller utrymmen i den större miljön. Vi tolkar det som att barn och vuxna på respektive avdelning uppfattar öppna ytor och material som erbjudan till spring. Ett erbjudande kan peka åt olika håll, både till miljön och till den som upplever den. Av resultatet framkommer det att ytor och dess olika utformning bjuder in till olika aktiviteter beroende på den individ som upplever den (se Gibson, 1979). Det framkommer av analysen att barnen upplever hallen som ett tydligt erbjudande till deras lek. Medan förskollärare har en annan idé med den ytan. Analysen visar att förskollärarna beskriver att barnen skapar egna miljöer genom att förflytta material. Hur ett barn uppfattar ett objekt påverkar också vilket användningsområde objektet får (se Gibson, 1979). I vår studie framkommer det att barnen uppfattar och hittar olika objekt i förskolans miljö utifrån vad deras lek behöver. Av resultatet framkommer det att barnen vill kasta kuddar i soffan i biblioteket istället för att ägna sig åt stillasittande läsning som förskollärarna har planerat för. Det är beroende på hur förskolläraren agerar i förhållande till barnets uppfattning av erbjudandet, som avgör hur barnet uppfattar sina möjligheter till att ta erbjudanden till lek i förskolans miljö.

Diskussion

I det diskussionsavsnitt som följer har vi för avsikt att diskutera resultatet av vår studie i relation till vad som har lyfts tidigare i forskning och styrdokument. Syftet med vår studie har varit att undersöka förskollärares uppfattningar om vilka aspekter som är viktiga vid utformningen av den pedagogiska inomhusmiljön och hur den kan utformas för att främja barns lek. Vi började vår studie med grund i våra olika erfarenheter av miljöers utformning i förskolan och barns lek. Under arbetets gång har många nya tankar väckts kring den pedagogiska inomhusmiljön och dess betydelse för barns lek och hur barn får agera i den. Resultatet av intervjuerna visar att det fanns mer samstämmighet hos de deltagande förskollärarna i avseende att erbjuda barnen varierande miljöer för handling i förskolan, än skillnader, som vi hade förväntat oss. Osnes, Skaug och Kaarby menar att förskolläraren har ett särskilt ansvar att skapa en mängd varierande miljöer för att erbjuda barnen olika handlingsutrymme i förskolan (2012, s. 151). Förskollärarna berättar att de har som ambition att planera och skapa miljöer utifrån barnens intressen.

Vi vill belysa de olika uppfattningar som återfanns i förskollärarnas svar rörande pedagogisk miljö i förskolan. En pedagogisk miljö beskrivs av förskollärarna som en miljö som är och ska vara inspirerande, rolig och föränderlig och följer barnens intressen. Den är genomtänkt och stimulerar barns lust och vilja att lära. Pramling Samuelsson och Sheridan menar att en pedagogisk miljö ska vara föränderlig och ska på ett flexibelt sätt kunna förändras och utformas efter barnens intressen (2016, s. 101). Samtliga förskollärare i studien beskriver att de har skapat och utformat miljön utifrån barnens intressen och att den är föränderlig efter dessa. Förskollärarna beskriver att barnen är delaktiga i skapandet och utformandet av miljöerna genom att de visar pedagogerna vad de är intresserade av.

Några förskollärare säger att det i miljöerna tydligt ska framgå vad man kan göra i rummet och vad som förväntas ske där. I resultatet framkommer att samtliga förskollärare strävar efter en tydlig struktur i miljön där plats och material tydligt hör ihop. Eriksson Bergström menar att de miljöer som barnen vistas i på ett tydligt sätt visar vad barnen erbjuds och vad de kan göra i rummet och med materialet (2013, s. 171). Genom att förskollärarna strävar efter en tydlig struktur, där material och plats hör ihop, kopplar vi det till att de strävar efter att miljön ska erbjuda barnen ökad möjlighet till självständighet. Björklid lyfter det som en viktig aspekt att barnen får möjlighet att handla i en självinstruerande miljö utan att be om hjälp (2005, s. 11 & 113).

I vår studie framkommer det inte huruvida barnen är delaktiga vid själva skapandet av miljöerna utöver att deras intressen är styrande. Pramling Samuelsson och Sheridan menar att barnen ska vara

delaktiga i utformningen av den pedagogiska miljön där utgångspunkten ska vara deras intressen, kunskaper och erfarenheter i förhållande till förskolans mål (2006, s. 89).

De likheter som framkom som viktiga aspekter vid skapandet av den pedagogiska miljön var att, den ska vara inbjudande och tala till barns intressen, vara tillgänglig för barnen och den ska vara, tydligt. Utbudet av material ska vara litet för att inte ge ett rörigt intryck. Aspekten tillgänglighet och barns intressen kan vi koppla till Johansson Pramling som menar att förskolläraren ska skapa utmaningar och en miljö med tydlig struktur för att ge barnet möjlighet att ta kontroll över den (2009, s. 147).

Samtliga beskrev att den pedagogiska miljön är viktig och värd att lägga tid på. Däremot beskrev de att tid är en bristvara när det handlar om att skapa pedagogiska miljöer i förskolan. Likaväl som det är viktigt att miljön skapas efter barnens intressen bör den även förändras i takt med att barngruppen förändras (Bjervås, 2003, s. 74–76). På frågan om hur den pedagogiska miljön är utformad fann vi stora likheter hos förskollärarna. Det framkom att de hade som ambition att dels möblera bort erbjudande till spring samt att skapa mindre miljöer i miljöerna för att skapa lugn. Samtligas ambition är att skapa miljöer som är tillgängliga och tydliga för barnen att vara och agera självständigt i. Detta är något som Osnes, Skaug och Kaarby beskriver som en barnvänlig miljö som utmärks av ett för barn stort handlingsutrymme (2012, s. 150). Några förskollärare beskriver att de skapar tydliga miljöer för att barnen ska kunna verka och få möjlighet till utrymme till handling i den pedagogiska miljön. I kontrast till strävan efter att skapa miljöer där barnen vet vad som förväntas, ifrågasätter Linder om pedagoger i förskolan inte förbiser barnens meningsskapande möjligheter när den pedagogiska miljön är styrd i alltför hög grad (2016, s. 35).

Samtliga förskollärare beskriver att de strävar efter att skapa flera små utrymmen för barns lek. I resultatet beskriver de att de har dockvrå, byggvrå, legohörna och familjehörna. Dockvrån framgår som ett rum som kan erbjuda rollek. Detta är något som Eriksson Bergström har studerat och hon menar att om leken överensstämmer med hur miljön är planerad ges barnen inte möjlighet till att upptäcka erbjudanden i miljön (2013, s. 175). Av resultaten framkommer det att barnen på förskolorna leker på andra platser och skapar egna utrymmen utöver de planerade. Det är intressant att reflektera över att några förskollärare i studien beskriver att de arbetar aktivt med att skapa miljöer utifrån barnens intressen, men att barnen på samma förskolor leker på andra platser som inte är på förhand planerade för lek. Davidsson och Nordin-Hultman menar båda att miljön kan påverka barnens intressen då den kan, såväl öppna upp, som begränsa vad man kan göra i den (2008, s. 37; 2004, s. 184). I förhållande till detta blir det intressant att fundera kring varför barnen lekte i matsalen eller i hallen på förskolorna, trots att miljöerna är utformade efter deras intressen.

Resultatet i vår studie gör det intressant att reflektera kring varför barnen leker på andra platser i förskolan. Är det för att övrig miljö begränsar dem i material och tillgänglighet utifrån vad deras lek behöver? Det framkommer, i en majoritet av svaren att barnen i begränsad utsträckning får förflytta material och möblera för sin lek. Några förskollärare uppmuntrade barnen att använda både material och olika platser i sin lek. Detta resultat står i kontrast till Linder som beskriver att förskollärare behöver ge barnen möjlighet att förflytta sin lek och använda materialet utifrån vad deras lek behöver (2016, s. 34). På samma vis beskriver Pramling Samuelsson och Sheridan att barn ska få möjlighet att använda förskolans utrymmen och ha möjlighet att möblera om beroende på aktivitet eller lek (2016, s. 101).

Björklid beskriver att en tillgång till löst material kan verka positivt på barns lek då de kan få möjlighet att ändra miljön så att den passar deras lek (2005, s. 11). I resultatet är det främst två förskollärare som utmärker sig, de uttrycker sig positiva till att barnen använder miljö och material på olika sätt när de leker. En av förskollärarna skiljde sig på ett tydligt sätt från de andra förskollärarna i fråga om miljön. Hon menade att miljön inte har stor betydelse för barns lek, då barnen skapar egna miljöer utifrån vad de behöver i sin lek. Förskolläraren poängterar istället att det är förskollärarnas förhållningssätt som påverkar barns lek. Resultatet styrks av Davidsson, Eriksson Bergström och Wallskog som menar att barn inte ska bli begränsade av de vuxnas krav och ramar i hur de använder rummet i sin lek (2008, s. 38; 2013, s. 20; 2011, s. 60). Det betonas i Lpfö att miljön ska främja barns utveckling genom lek och lustfyllt lärande (98, rev, 2016. s. 6–7).

En förskollärare poängterar att barn ska få möjlighet att leka ostört och kunna stänga om sig. Knutsdotter Olofsson poängterar att den vuxne i förskolan har ett ansvar för att barn ska få leka ostört. Knutsdotter Olofsson menar dock att det oftast är förskolläraren som stör barns lek genom att driva sin planering med aktiviteter och rutiner såväl utomhus som inomhus (2003, s. 29). Barn är dock påhittiga i sina lekar. De leker gärna i avgränsade rum och bygger kojor för att skydda sin lek (Knutsdotter Olofsson, 2003, s. 29). Det framkom hos samtliga förskollärare att det i miljöerna tydligt ska framgå vad barnen kan göra i ett rum och vad som förväntas ske där. I Eriksson Bergströms avhandling framkommer det att de fysiska arrangemangen i förskolemiljön används för att organisera och strukturera barngruppen (2013, s. 171). I likhet med resultatet i vår studie, visar även resultatet i Eriksson Bergströms avhandling, att de miljöer barnen vistas i på ett tydligt sätt visar vad de erbjuds, vad de kan göra i rummet och med materialet (Eriksson Bergström, 2013, s. 171).

Sammanfattning av diskussion

Sammanfattningsvis har vi i denna studie undersökt förskollärares uppfattningar om den pedagogiska miljöns betydelse för barns lek. Det vi har kommit fram till är att förskollärarna arbetar aktivt med den pedagogiska miljön på förskolan utifrån barnens intresse. Vi har genom studien fått ökad förståelse för komplexiteten i att skapa och upprätthålla de pedagogiska miljöerna på förskolan. Under vår utbildning och genomförda VFU- perioder har vi upplevt att leken används som tidsfördriv mellan planerade aktiviteter. Vi har genom våra erfarenheter från tidigare VFU -perioder upplevt att det finns skillnader i hur de pedagogiska miljöerna är skapade. Av vårt resultat kan vi istället utläsa att det finns en stor samstämmighet bland de deltagande förskollärarna i studien i fråga om skapandet av miljön. Det framkommer även att miljön har en betydelse och att de mindre miljöerna som skapas, utnyttjas i olika utsträckning beroende på vad barnens lek behöver. Det som framkommer i vårt resultat är att samtliga men inte alla pedagoger beskriver att de kan bidra till leken genom att tillföra material.

Förslag på vidare forskning

För att stärka studiens syfte vore det intressant att göra observationer i tillägg till de intervjuer som utförts inom ramen för studien. Det framgår i våra intervjuer att ett par pedagoger skulle vilja få med barnens önskemål och delaktighet vid skapandet av pedagogiska miljöer. Vi skulle vilja studera vidare hur pedagoger gör barnen delaktiga vid skapandet av miljön. Vi skulle vilja studera vidare hur pedagoger kan öka barnens delaktighet vid skapandet av miljön. Vi vill undersöka om och hur barnen får möjlighet att uttrycka önskemål och intressen.

Avslutningsvis vill vi belysa att det i vår studie framträdde att det fanns delade definitioner och tolkningar av begreppet lek bland de intervjuade förskollärarna. Samt att förskollärarens deltagande i barns lek i förskolan, framträdde som ett viktigt erbjudande för barnen i förskolans miljö. På grund av detta skulle vi även vilja undersöka vad det får betydelse i förskollärares möjlighet till att delta och stötta i barns lek.

Litteraturlista

- Alvesson, M. och Sköldberg, K. 2008. *Tolkning och reflektion - vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod* (2: a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Bell, Judith. (2007). *Introduktion till Forskningsmetodik*. (Upplaga 4:2). Studentlitteratur AB.
- Bjervås, Lotta (2003). Det kompetenta barnet. I Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (red.) (2003). *Förskolan- barns första skola!* Lund: Studentlitteratur (s. 55–80).
- Björklid, Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö: en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Björklid, Pia & Fischbein, Siv (2011). *Det pedagogiska samspelet*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Bryman, A. och Bell, E. Översättning: Björn Nilsson (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder* (2:a uppl.). Stockholm: Liber.
- Davidsson, Birgitta (2008). Skolans olika rum och platser sett ur barns perspektiv. I Sandberg, Anette (red.) (2008). *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur. (s. 37–57).
- Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Eidevald, Christian & Wallander, Agneta (2016). Synen på barnet påverkar miljön. I Linder, Linda (red.) (2016). *Pedagogisk miljö i tanke och handling*. Stockholm: Författarna och lärarförlaget
- Eriksson Bergström, Birgitta (2013). *Rum, barn och pedagoger: om möjligheter och begränsningar i förskolans fysiska miljö*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2013
- Esaiasson, Peter, Oscarsson, Henrik & Gilljam, Mikael, Wägnerud, Lena (2007). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Nordstedts juridik.
- Gibson, J.J (1979). *The ecological approach to visual perception*. Houghton Mifflin, Boston, Mass.
- Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (2012). Inledning. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.). (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur* (s. 15–42). Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, Eva & Pramling Samuelsson, Ingrid (2009) Kreativa lek- och lärandemiljöer i pedagogisk verksamhet. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.). (2009). *Leka för att lära: utveckling, kognition och kultur* (s. 145–158).
- Knutsdotter Olofsson, (2003). *I lekens värld*. Stockholm: Liber AB
- Linder, Linda (2016). *Pedagogisk miljö i tanke och handling*. Stockholm: Lärarförlaget

Lpfö98(2010). *Läroplan för förskolan*. Reviderad 2010. Stockholm: Skolverket.

Mårtensson, Fredrika (2012) Lek i verklighetens utmarker. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2012). *Leka för att lära, utveckling, kognition och kultur*. Studentlitteratur AB Lund. S. (s. 163–188).

Nordin-Hultman, Elisabeth (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber

Osnes, Heid, Skaug, Hilde Nancy & Kaarby, Karen Marie Eid (2012). *Kropp, rörelse och hälsa i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2016). *Lärandets grogrund: perspektiv på förhållningssätt i förskolans läroplan*. Lund: Studentlitteratur

Samuelsson, I & Asplund Carlsson, M. (2008). The Playing Learning Child: Towards a pedagogy of early childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*. Vol. 52, No. 6, December, pp. 623–641

Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I. (2009). *Barns lärande: fokus i kvalitetsarbetet*. 1: a upplaga. Stockholm Liber

Skolinspektionen (2011). *Förskolans pedagogiska uppdrag*

Skolverket (2013). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer*. Stockholm: Elanders Sverige AB

Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska principer. Inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

Wallskog, Christina (2011). *Återerövra yrkesrollen: förskollärarens särskilda ansvar*. Gothia utbildning AB.

Qvarsell, Birgitta (2012) Den problematiska och nödvändiga leken. I Jensen, Mikael & Harvard, Åsa (red.) (2012). *Leka för att lära, utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur (S. 221–236).

Änggård, Eva (2008). Skogen som lekplats. Naturens material och miljöer som resurser i lek. *Nordisk pedagogik*. Vol. 29, Maj 2008, pp 221–234. Oslo.

Bilaga 1

Medgivandeblankett

Till deltagare vid studie kring miljöns betydelse för barns lek

Studien, som kommer att handla om den pedagogiska miljön i förskolan och dess betydelse för barns lek, kommer att utföras inom ramen för ett självständigt arbete. Studien utförs av Veronica Andersson och Maria Öling som går sista terminen på förskolläraryrket, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier vid Uppsala universitet. Jag ger härmed mitt medgivande till att jag deltar i ovan nämnda studie.

Jag har tagit del av informationen om studien. Jag är införstådd med att jag kommer intervjuas samt att mina svar under intervjun kommer att bidra till undersökningen. Jag är införstådd i vad studien innebär och vill delta.

Jag vet att ingen obehörig får ta del av insamlade data, och att data förvaras på ett sådant sätt att deltagarna inte kan identifieras.

Jag har informerats om att ingen ekonomisk ersättning utgår samt att min medverkan är frivillig och när som helst kan avbrytas.

Deltagarens namn: .....

Bilaga 2

Informationsbrev

Vi är förskollärostudenterna som går sista terminen på förskolläroprogrammet och har påbörjat ett självständigt arbete vid Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, Uppsala universitet.

Efter kontakt och klartecken från er har vi valt er förskola som en av sex förskolor att delta i vår undersökning. Vi är tacksamma för att ni väljer att delta i vår undersökning. Ert deltagande är anonymt och frivilligt. Syftet med vår undersökning är att undersöka förskollärares uppfattningar kring hur den pedagogiska inomhusmiljön kan organiseras för att främja barns lek. I undersökningen försöker vi nå förskollärares tankar och uppfattningar kring den pedagogiska inomhusmiljön och eventuella didaktiska perspektiv vid utformningen av den. Vår undersökning kommer bestå av sex stycken intervjuer vid i olika kommuner i Mellansverige. Vi räknar med att avsätta 60 minuter för intervjun men förväntar oss att den tar ungefär 20–30 minuter.

Deltagandet i studien innebär att vi kommer att samla in data genom att genomföra intervju. Under intervjun kommer diktafon användas. Datainsamlingen kommer att ske under vårterminen 2017. Insamlade data kommer att transkriberas och sammanställas. Data kommer att hanteras och förvaras på sådant sätt att ingen obehörig kan ta del av den, samt avskilt från personuppgifter. I redovisningar av studien kommer alla personuppgifter vara borttagna.

Deltagandet i studien är frivilligt. Deltagandet kan avbrytas när som helst, även efter att datainsamlingen är genomförd. Ingen ekonomisk ersättning utgår. Om ni har ytterligare frågor angående studien går det bra att kontakta oss eller vår handledare innan ett beslut tas (se nedan för kontaktuppgifter).

Studiens handledare: Carina Berkhuizen

carina.berkhuizen@edu.uu.se

Veronica Andersson: Veronica.Andersson.4006@student.uu.se

Maria Öling: Maria.Oling.7028@student.uu.se

Bilaga 3

Intervjufrågor

Kan du berätta hur länge du har arbetat som förskollärare? Hur länge har du arbetat här
Kan du berätta om förskolan du arbetar på nu?

Kan du berätta vad du tänker när du hör ordet pedagogisk inomhusmiljö i förskolan? -> (ev. berätta mer)

Beskriv hur ni har utformat den pedagogiska inomhusmiljö som ni nu har. Ev. följdfråga: Har ni tagit inspiration från något?

Vilka aspekter tycker du är viktiga vid utformningen av den pedagogiska miljön? (ev. berätta mer).

Berätta vad du tänker om barns lek? -> (ev. berätta mer, vad är lekens funktion, varför leker barn?)

Hur ser du på att delta i barns lek? Isåfall vilken är din roll?

Hur tycker du att er inomhusmiljö är utformad för att främja lek, beskriv dina tankar?

Hur använder barnen sig av miljön på er avdelning när de leker? (Beskriv dina tankar, ge exempel).

Hur tycker du att ni förhåller er till plats och material i förhållande till barns lek? Finns det outtalade regler eller uttalade regler för vad barnen får göra med materialet i leken?

Vilka begränsningar kan du uppleva i förskolans miljö som ni inte kan påverka? (ex ekonomi, organisation)

Om du fick bestämma fritt, hur skulle den ultimata inomhusmiljön i avseende att främja barns lek vara utformad? Om du bortser från alla hinder/begränsningar (ex ekonomi, organisation). Avslutningsvis vad tycker du att det saknas kunskap om i förskolan kring den pedagogiska inomhusmiljön?